

Sociaal Veiligheidsplan

Basisschool De Alm

Schooljaar 2023-2024

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord

- 1. Visie, kernwaarden, doelen, regels en afspraken**
 - 1.1. Visie Sociaal Emotioneel Leren (SEL)
 - 1.2. Doelen m.b.t. sociale veiligheid
 - 1.3. Schoolafspraken en schoolregels
- 2. Inzicht in veiligheidsbeleving, incidenten en mogelijke risico's**
 - 2.1 Kindbegrip
 - 2.2 RI&E en BHV
- 3. Voorwaarden en samenwerking met ouders en externe partners**
 - 3.1 Wettelijk verplichte taken en functies
 - 3.2 Meldcode
 - 3.3 Protocollen
- 4. Positief Pedagogisch handelen**
- 5. Preventieve activiteiten en programma's**
- 6. Signaleren en effectief handelen bij signalen grensoverschrijdend gedrag en incidenten**
- 7. Borging**

Bijlagen

- *Werkwijzer 'Gedrag' De Alm*
- *Antipestprotocol*

VOORWOORD

Op De Alm streven we naar optimale veiligheid voor iedereen. We handelen daarbij vanuit onze visie en kernwaarden. We zien het dan ook als onze taak om in samenwerking met ouders/ verzorgers voor ieder kind een veilige, kansrijke en duurzame leefomgeving te creëren. Om veiligheid te kunnen garanderen willen we voldoen aan de wettelijke richtlijnen in het kader van de Arbowet, de Kwaliteitswet, de wet Sociale Veiligheid en de Algemene Verordening Gegevensbescherming. In dit sociaal veiligheidsplan is omschreven hoe we de sociale veiligheid van de betrokkenen nastreven in samenwerking met leerlingen, ouders en medewerkers.

We hechten veel waarde aan duidelijkheid en handvatten in situaties waarbij de veiligheid onder druk staat. Zo hebben we een gezamenlijke visie op het sociaal emotioneel leren. Het veiligheidsbeleid wordt jaarlijks in de laatste vakantieweek besproken met het team. Ook maken we gebruik van de Xpect Primair protocollen die op stichting niveau worden opgesteld. Deze zijn in te zien via de website van de stichting onder het kopje 'Praktisch'. [Praktisch – Xpect Primair](#)

Basisschool De Alm is een Rots en Waterschool. We besteden actief aandacht aan de basisvaardigheden burgerschap; sociale en maatschappelijke vaardigheden. Dit realiseren we door de omgangsvormen op schoolniveau centraal te zetten met behulp van de Almtoppers. Op groepsniveau doen we dit met inzet van wekelijkse *Rots en Water* lessen en op kindniveau gebruiken we de interventies van Kindbegrip. Vanaf schooljaar 2023-2024 wordt het Jeelo aanbod hier aan toegevoegd, waarin onderzocht wordt hoe de Almtoppers een plek zullen krijgen in Jeelo.

Daarnaast besteden we in de bovenbouw extra aandacht aan het lesaanbod Mediawijsheid, het weerbaarheidsproject Marietje Kessels en Dramataallessen, gecombineerd met ouderavonden. Ook wordt schoolbreed aandacht besteed aan de Landelijke AntiPestdag en de relationele en seksuele vorming middels de Lentekriebels. Met ingang van schooljaar 2023-2024 wordt de Nationale Antipestweek opgenomen in het lesprogramma.

Toch voorkom je pesten niet altijd. De school onderkent dat pesten een probleem is en het niet gedoogd wordt. Als wij direct optreden in het geval van pesten, is het voor iedereen duidelijk dat pestgedrag niet toegestaan is en wordt aangepakt.

Hierdoor weet iedereen wat we van elkaar kunnen en mogen verwachten en zorgen we samen voor een veilige omgeving op De Alm..

1. VISIE, KERNWAARDEN, DOELEN, REGELS EN AFSPRAKEN

Basisschool De Alm heeft een visie op sociaal emotioneel leren (SEL) geformuleerd. Deze is gemaakt in samenwerking met het team en gedeeld met onze leerlingen en ouders. Wij hanteren kernwaarden met betrekking tot sociale veiligheid, bijvoorbeeld op basis van onze identiteit. We stellen ons concrete doelen m.b.t. sociale veiligheid en evalueren deze structureel. In ons beleid hanteren we duidelijke schoolregels en schoolafspraken. Denk hierbij aan duidelijke afspraken over gedrag binnen de school en toezicht buiten de school zoals op de speelplaats of tijdens gym. Ieder jaar worden in de klassen gezamenlijke klassenafspraken gemaakt en daarnaast aandacht besteed aan de schoolafspraken. De school heeft afspraken of protocollen vastgelegd voor vormen van grensoverschrijdend gedrag of incidenten waarvoor dat wettelijk verplicht is. Tevens zijn er afspraken of protocollen vastgelegd over wat te doen bij veelvoorkomende vormen van grensoverschrijdend gedrag of incidenten, waarvoor dat niet wettelijk verplicht is. De school betreft alle geledingen actief bij het formuleren van visie, kernwaarden, doelen en regels. Alle betrokkenen kennen de visie, kernwaarden, doelen, regels, afspraken en protocollen of weten waar ze die kunnen vinden. Dit geldt ook voor nieuwe medewerkers. De school informeert hen hierover.

1.1. Visie Sociaal Emotioneel Leren (SEL)

Op basisschool De Alm werken wij aan het sociaal emotioneel leren van onze kinderen, net als de ontwikkeling van het leren van 'basisvaardigheden', 'wereldwijsheid' en het 'leren leren', zoals beschreven in ons kindbeeld.

De Alm kernwaarden van waaruit wij werken zijn de basis voor ons onderwijsproces en hoe we met elkaar omgaan;

- Authentiek; Wij gaan voor kwaliteit.
- Solidair; Wij doen het samen.
- Openheid; Wij hebben oog voor de wereld om ons heen.
- Vertrouwen; Wij geloven in kansen en wij kennen onze krachten.

Op De Alm leren wij kinderen dagelijks opnieuw kennis, vaardigheden en houding verwerven waardoor ze beter leren omgaan met zichzelf én de ander. Zo werken we aan een combinatie van cognitie, emotie en gedrag. Wij werken aan de vijf competentiedomeinen; besef van jezelf, zelfmanagement, besef van de ander, relaties kunnen handhaven en keuzes maken.

Hiermee streven wij naar een veilig pedagogisch klimaat voor alle kinderen van De Alm, waarin zij hun weerbaarheid en zelfvertrouwen vergroten, leren om behulpzaam te zijn en dat onze kinderen competent worden als Almtopper.

Figuur 1 Het SEL-wiel en de drie competentiedomeinen

Bron; Handleiding SEL Kindbegrip, Kees van Overveld (zie Parnassys)

1.2. Doelen m.b.t. sociale veiligheid

Binnen Xpect Primair wordt gewerkt met een aantal thema's rondom veiligheid. In het veiligheidsbeleid gaat het om sociale en fysieke veiligheid voor leerlingen, medewerkers en ouders. De diverse protocollen en relevante informatie is te vinden op de website van de stichting onder het kopje 'Praktisch'. Diverse protocollen zijn tevens opgenomen op de website van de school.

Het is onze missie om de kinderen van De Alm op te leiden tot wereldwijze burgers die een open, nieuwsgierige en zelfbewuste houding hebben. Die vanuit een stevige basis, vol vertrouwen de wereld gaan ontdekken. We hebben hoge verwachtingen van onze kinderen. We zien het als onze taak om alle kinderen een kans te geven zodat ze hun grenzen verleggen en hun dromen kunnen najagen. Kwalitatief goed onderwijs op De Alm begint bij leerkrachten, die in staat zijn een veilig, doch stimulerend pedagogisch klimaat te creëren én ook op didactisch gebied kunnen aansluiten bij de behoeften van onze leerlingen. De school betreft alle geledingen actief bij het formuleren van visie, kernwaarden, doelen en regels. Zo is in schooljaar 2022-2023 opgehaald binnen het team, ouders en bij de kinderraad wat goed gaat, wat beter kan en wat beter moet op het gebied van sociale veiligheid. De aanvullingen hiervan zijn verwerkt in het gehele sociaal veiligheidsplan.

De Alm is een Rots en Waterschool, waarbij leerlingen middels een weerbaarheids- en antipestprogramma sociale vaardigheden leren en hun weerbaarheid vergroten. Verder werkt de school met de zogeheten 'Almtoppers' waarbij de nadruk ligt op het ontwikkelen van positief gedrag.

De Almtoppers

Kinderen moeten zich veilig voelen om tot leren te komen. We streven dan ook naar een omgeving waar kinderen, ouders en leerkrachten elkaar op een vriendelijke manier ontmoeten. We vinden het belangrijk dat de nadruk ligt op positief gedrag. Uitgangspunten hiervoor zijn veiligheid en respect.

Om de sociale en fysieke veiligheid van kinderen zo goed als mogelijk te garanderen zetten we in op een preventieve aanpak waarin positieve gedragsverandering centraal staan. Dit ondersteunend pedagogisch klimaat zorgt ervoor dat leerlingen weten welk gedrag er van hen wordt verwacht en welk gedrag ze van anderen in hun omgeving kunnen verwachten. Het is onze ambitie dat school en ouders hierin intensief samenwerken. Om tot deze preventieve aanpak te komen hanteren we onze Almtoppers:

Op basisschool De Alm...

- zijn wij beleefd en aardig tegen elkaar.
- zorgen we voor elkaars spullen.
- zijn wij voorzichtig met elkaar.
- regelen wij onze zaken goed.

Drie keer per jaar staan de Almtoppers centraal in ons onderwijsaanbod. We nemen dan samen met leerlingen een Almtopper onder de loep, zodat steeds duidelijker wordt welk gedrag gewenst is. Ook bij het inzoomen op deze Almtoppers ambiëren we het vergroten van de betrokkenheid van ouders. We ervaren in de praktijk dat deze methodiek ons helpt om positief gedrag te creëren binnen de school en daardoor rust heerst in de schoolomgeving. Om de positieve gedragsverwachtingen voor de leerlingen en ouders zichtbaar te maken geven we jaarlijks het groene 'Samenlevingscode' boekje mee aan het einde van de eerste Almtopperperiode aan het begin van het schooljaar. Hier staan praktische afspraken in om op een goede manier samen te kunnen leven op De Alm. In schooljaar 2023-2024 worden de integratiemogelijkheden van de Almtoppers in Jeelo onderzocht. In 2023-2024 werkt De Alm schoolbreed van groep 1 t/m 8 aan maatschappelijk relevante projecten middels Jeelo projecten.

Rots en water

Naast de preventieve aanpak die wij met de methodiek Almtoppers nastreven, bieden we wekelijks Rots en Water lessen aan van groep 1 t/m 8. Het Rots en Water programma helpt ons, aanvullend op de Almtoppers, om leerlingen hun weerbaarheid te vergroten, een bijdrage aan het zelfbewustzijn van ieder kind te leveren en preventief in te zetten op pestgedrag.

Door de inzet van Rots en Water streven we naar een optimale sociale en maatschappelijke ontwikkeling voor ieder kind. We geloven erin dat deze vaardigheden worden ontwikkeld in interactie met medeleerlingen.

Leerlingen leren welk gedrag wenselijk is in diverse situaties, hoe ze zich gepast gedragen en hoe ze zo dicht mogelijk bij zichzelf kunnen blijven om vervolgens slimme keuzes te leren maken.

Bovenstaande aanpakken worden structureel op school met ouders, leerlingen en team geëvalueerd. Zo komen diverse thema's gedurende het jaar aan bod om met ouders te bespreken in een ouderkamer, waarbij afwisselend medewerkers van school en de medewerker van de ouderkamer bij aansluiten.

Verder heeft de school een leerteam SEL, welke bestaat uit een aantal medewerkers van de school. Het leerteam fungeert als kartrekker binnen de school waarbij ze teambreed in werksessies werken aan diverse acties om de veiligheidsbeleving binnen de school te vergroten.

1.3. Schoolafspraken en schoolregels

Scholen zijn volgens de Wet Sociale Veiligheid verplicht om preventieve interventies tegen pesten op te nemen in het beleid. Tevens dient de school te zorgen voor een sociaal veilig klimaat. Zo heeft De Alm schoolafspraken en -regels die we volgen voor een prettige samenwerking met elkaar. Deze schoolafspraken en -regels zijn zichtbaar in de school en worden met de ouders besproken. Ook krijgt ieder kind aan het begin van het schooljaar een boekje met de samenlevingscode mee. Aan het begin van het schooljaar worden in de groepen klassenafspraken gemaakt in samenwerking met de leerlingen en worden de schoolafspraken met elkaar besproken. Ook worden tijdens werksessies van SEL en ouderbijeenkomsten in de ouderkamer de schoolafspraken geëvalueerd en waar nodig bijgesteld.

In dit document bevindt zich in de bijlage de 'Werkwijzer Gedrag De Alm' met alle schoolafspraken en protocollen rondom gewenst gedrag, grensoverschrijdend gedrag of incidenten. Deze biedt leerlingen, medewerkers en ouders handvatten over hoe te handelen in diverse situaties.

2. INZICHT IN VEILIGHEIDSBELEVING, INCIDENTEN EN MOGELIJKE RISICO'S

Op De Alm hebben we een goed en steeds actueel beeld van de beleving van de sociale veiligheid, veiligheidsrisico's en incidenten op school door monitoring onder leerlingen, personeel, ouders en andere betrokkenen bij de school.

Wettelijk verplichte bronnen worden gebruikt om een beeld te vormen van veiligheidsrisico's en incidenten. Informatie over veiligheidsrisico's en incidenten worden actief en regelmatig benut voor het ontwikkelen of bijstellen van beleid en praktijk. Niet-wettelijk verplichte bronnen worden benut om een beeld te vormen van veiligheidsrisico's en incidenten.

2.1. Kindbegrip

Twee keer per jaar worden de sociale competenties van de leerlingen in kaart gebracht door de leerkrachten. We werken hiervoor sinds 2022-2023 met Kindbegrip van Parnassys. Kindbegrip helpt gedrag te duiden aan de hand van vijf competenties; Besef van jezelf, Zelfmanagement, Besef van de ander, Relaties hanteren en Keuzes maken. Dat begint met het afnemen van gecertificeerde signaleringslijsten voor leerkrachten en leerlingen. De leerlingen van groep 6 t/m 8 vullen ook zelf de leerlingvragenlijsten in van ZIEN! Deze wordt in 2023-2024 vervangen door de leerlingvragenlijsten van Kindbegrip. Alle afspraken rondom de handelswijze met Kindbegrip zijn op schoolniveau vastgelegd in een kwaliteitskaart voor medewerkers.

Middels Kindbegrip wordt de sociale veiligheid en het welbevinden van de leerlingen gemonitord. Tijdens de groepsbesprekingen SEL worden de uitkomsten besproken, geanalyseerd en indien nodig extra interventies gedaan. Dit kan zijn op groeps- of individueel niveau. De groepsrapportages worden gedeeld met de intern begeleider en de gedragsspecialist tijdens de groepsbesprekingen. Ook worden deze gedeeld met de Inspectie van Onderwijs. De coördinatie hiervan ligt in de handen van de Coördinator Sociale Veiligheid in samenspraak met de directeur.

Voor de kleutergroepen worden de observaties volgens de doelen van Mijnkleutergroep gebruikt om de sociale veiligheid en het welbevinden te monitoren.

Daarnaast vullen ouders en het personeel tweejaarlijks een tevredenheidspeiling in. De resultaten daarvan worden gecommuniceerd met de betrokkenen.

2.2. RI&E en BHV

Op De Alm wordt tweejaarlijks een risico-inventarisatie en evaluatie (RI&E) afgenomen om ons voor te bereiden op risicovolle situaties. De resultaten ervan worden gebruikt voor een plan van aanpak, indien noodzakelijk. Deze dient als rapportage voor de Arbodienst en vormt tevens de basis voor het arbo- en verzuim beleid en de sociale veiligheid. De evaluatie en actualisatie hiervan gebeurt tweejaarlijks. De school gebruikt de informatie over de risico's rondom veiligheid en incidenten voor het evt. bijstellen van de praktijk of het beleid. De school registreert incidenten met leerlingen ouders of medewerkers. Dit wordt gedaan in een logboek incidenten. Soms blijkt het nodig te zijn om maatregelen te treffen. Denk hierbij bijv. aan een (interne of externe) schorsing, verwijdering van een leerling.

De school heeft medewerkers die de scholing voor BHV gevolgd hebben. De BHV-ers kijken breder dan enkel de RI&E en het daaruit voortvloeiende plan van aanpak. Veiligheidsrisico's worden ingeschat en gemeld door alle medewerkers.

Scholen moeten minimaal één bedrijfshulpverlener (BHV'er) hebben. DE BHV'er is verantwoordelijk voor de veiligheid in het geval wanneer zich een noodsituatie of incident voordoet. In dit plan staat hoe de school de bedrijfshulpverlening heeft geregeld. Hier zijn een aantal richtlijnen van belang.

Taken bedrijfshulpverlener op school;

- Een BHV'er is verantwoordelijk voor de veiligheid op school als er een incident of noodgeval voordoet
- De BVH'er verleent eerste hulp bij ongevallen
- Deze is verantwoordelijk voor het voorkomen en bestrijden van brand
- Deze is verantwoordelijk voor het voorkomen van en helpen bij ongevallen
- Deze alarmeert alle mensen in de school, bijvoorbeeld bij brand of een gaslek

3. VOORWAARDEN EN SAMENWERKING MET OUDERS EN EXTERNE PARTNERS

Op De Alm wordt gekeken of ruimtes, materialen, buitenruimtes, toezicht etc. zodanig zijn ingericht dat de sociale veiligheid niet onder druk komt te staan. Zo zijn er afspraken gemaakt om de veiligheid te waarborgen. De schoolafspraken zijn beschreven, welke te lezen in de bijlage 'Werkwijzer Gedrag De Alm'. Signalen rondom veiligheid worden altijd serieus genomen en zo nodig actie op gezet. Veiligheidsrisico's worden eveneens ingeschat en gemeld door medewerkers, ouders en leerlingen. In de school zijn wettelijk en niet wettelijk verplichte taken/functies met betrekking tot sociale veiligheid belegd

3.1 Wettelijk verplichte taken/ functies

Op De Alm is een intern begeleider, gedragsspecialist, coördinator pesten/aanspreekpunt pesten, coördinator sociale veiligheid en BHV-ers aanwezig. Van deze medewerkers wordt verwacht dat zij de veiligheid binnen de school signaleren, monitoren en melden. Vanaf schooljaar 2022-2023 is ook een huiskamer aanwezig, waarin kinderen met een ondersteuningsbehoefte op sociaal-emotioneel gebied kunnen worden opgevangen. Ook werken we samen met het Onderwijs Zorg Team. Op dinsdagmiddag is vanuit dit team een Psychomotorisch therapeut verbonden aan school.

Op iedere school is verder ten minste één interne vertrouwenscontactpersoon aanwezig ten behoeve van leerlingen/ouders bij klachten over machtsmisbruik. De naam van de interne vertrouwenscontactpersoon is te vinden in de schoolgids. Leerlingen en/of ouders kunnen bij deze persoon terecht in geval van machtsmisbruik of een vermoeden daarvan. De interne vertrouwenscontactpersoon bespreekt welke stappen ondernomen kunnen worden en kan leerlingen/ouders eventueel doorverwijzen naar een externe vertrouwenscontactpersoon.

Binnen Xpect Primair is één externe vertrouwenscontactpersoon die werkzaam is voor alle scholen binnen de stichting. Leerlingen/ouders kunnen naar deze externe vertrouwenscontactpersoon worden doorverwezen maar men kan ook rechtstreeks contact opnemen.

Deze kunt u terugvinden op de site van Xpect013.

Klachten

Klachtenregeling, machtsmisbruik en vertrouwenscontactpersonen

Als er onvrede bestaat over gedragingen en/of beslissingen door een persoon of groepering binnen de Stichting Xpect Primair, kan daarover een klacht worden ingediend. Daarbij wordt uitgegaan dat de betrokkenen eerst een oplossing zoeken met de directbetrokkene(n), eventueel met de directeur van de school. Wanneer dit niet naar tevredenheid verloopt, is er de mogelijkheid om contact op te nemen met de bestuursadviseur Onderwijskwaliteit en Ontwikkeling (bestuur@xpectprimair.nl) van Xpect Primair. Mocht dit ook geen oplossing bieden, dan kan men zich wenden tot de volgende instantie:

Landelijke Klachten Commissie onderwijs (LKC)

Gebouw Woudstede

Zwarte Woud 2

3524 SJ Utrecht

T: 030-2809590

M: info@onderwijsgeschillen.nl

I: www.onderwijsgeschillen.nl

3.2 Meldcode

Sinds 1 juli 2013 zijn professionals verplicht de meldcode te gebruiken bij vermoedens van geweld in huiselijke kring. Een meldcode voor huiselijk geweld en kindermishandeling helpt professionals goed te reageren bij signalen van dit soort geweld. Stichting Xpect Primair heeft een meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling. Als school zijn wij aangesloten bij Handle with Care. Handle with Care is een samenwerking tussen Veilig Thuis, scholen en leerplicht. Bij deze samenwerking streeft men ernaar om na ernstig huiselijk geweld al de volgende schooldag steun te bieden op school voor het kind. Snel, in een vertrouwde omgeving, en van grote waarde voor het kind.

In de schoolgidsen van de scholen is deze informatie opgenomen onder het kopje 'Sociale en fysieke veiligheid'

De scholen van Xpect Primair bepalen zelf door welke persoon de meldcode wordt gewaarborgd. Meestal is de naam van deze taak/rol aandachtsfunctionaris. In Stichting Xpect Primair wordt deze naam niet gebruikt. Deze taak is bij de scholen van Xpect Primair ondergebracht bij de vertrouwenscontactpersoon (VCP) of de intern begeleider (IB-er).

3.3 Protocollen

De protocollen op stichtingniveau zijn te vinden op de website van Xpect013 onder het kopje 'Praktisch'.

- PESTEN
- GEDRAGSREGELS OUDERS (BEKNOPTE VERSIE)
- GEDRAGSREGELS OUDERS (LANGE VERSIE)
- INFORMATIEPLICHT GESCEIDEN OUDERS
- PROTOCOL VERLOF
- TOELATING, SCHORSING & VERWIJDERING VAN LEERLINGEN

- PROTOCOL SEKSUEEL MISBRUIK
- PROTOCOL MEDISCH HANDELEN
- KLEDINGVOORSCHRIFTEN
- DYSLEXIEPROTOCOL
- BELEID SPONSORING
- INTERNETPROTOCOL
- PRIVACYVERKLARING

Tevens zijn binnen de school diverse kwaliteitskaarten gemaakt rondom SEL op schoolniveau. Deze biedt medewerkers handvatten in diverse situaties. De school handelt conform de AVG richtlijnen.

4 . POSITIEF PEDAGOGISCH HANDELEN

De school heeft duidelijke doelen, afspraken en regels voor het positief pedagogisch handelen geformuleerd op leerling-leerkracht en ouder niveau. Zie hiervoor de bijlage 'Werkwijzer Gedrag De Alm'. Het team van De Alm gaat structureel een professionele dialoog aan voor een goede samenwerking met leerlingen, ouders en elkaar. Zo wordt tijdens de werksessies van SEL gewerkt aan doelen die in het jaarplan zijn opgenomen. De schoolafspraken en interventies die beschreven in de werkwijzer worden gedragen en uitgevoerd in de praktijk. Leerlingen en andere betrokkenen worden positief en ondersteunend benaderd vanuit een goed voorbeeldgedrag/rolmodel waarin men streeft naar een positief pedagogisch klimaat. Het doel is om alle betrokkenen zich veilig te laten voelen in diverse schoolsituaties voor een optimale ontwikkeling in een prettige leeromgeving.

Men spreekt elkaar aan om voorbeeldgedrag te tonen richting de betrokkenen. Zo wordt gewerkt aan een duidelijke 'aanspreekcultuur' binnen de school waarbij men elkaar kan aanspreken op grensoverschrijdend- of onveilig gedrag. Op De Alm worden medewerkers gestimuleerd om consequent om te gaan met de uitgangspunten en school- en gedragsregels. Op De Alm wordt actief gewerkt middels een beleid met betrekking tot belonen, straffen, complimenten geven en corrigeren waar nodig.

Aan het begin van het schooljaar zijn kennismakingsgesprekken met ouders om elkaar goed te leren kennen en de onderwijsbehoefte van de leerling goed in beeld te krijgen. Verder vinden de welbevingsgesprekken plaats met ouders om verder met elkaar af te stemmen in het belang van het kind. Wat heeft het kind nodig voor het welbevinden en het sociaal emotioneel leren? De 5 competenties van Kindbegrip vormen een leidraad in het gesprek om tot duidelijke afspraken te komen. Op De Alm zien we het als een gezamenlijke verantwoordelijkheid om het pedagogisch handelen met ouders en medewerkers goed af te stemmen. Alle schoolafspraken omtrent het pedagogisch handelen zijn te vinden in de bijlage 'Werkwijzer Gedrag De Alm'.

5. PREVENTIEVE ACTIVITEITEN EN PROGRAMMA'S

Op De Alm worden lessen en activiteiten aangeboden op het stimuleren van positief gedrag en preventief inzetten op onveilig en grensoverschrijdend gedrag. Zo wordt aandacht besteed aan relationele vorming en actief burgerschap. Binnen het SEL-lessenaanbod wordt gewerkt middels het programma Rots en Water, de Almtoppers en (Taakspel). Tevens zijn lessen opgenomen in het curriculum rondom thema's als pesten, relationele en seksuele vorming. In de bovenbouw worden daar de lessen 'Mediawijsheid', het 'Marietje Kessels project' en 'Dramataal' toegevoegd.

Er wordt gewerkt aan het bevorderen van de 5 competenties van Kindbegrip. Binnen de groepen wordt gesproken over mogelijkheden bij problemen of onveilige situaties binnen en buiten de school. In alle groepen zijn 'zorgenvriendjes' aanwezig. Dit zijn speciale knuffels met een zakje, waar kinderen briefjes in kunnen stoppen met een hulpvraag gericht aan de vertrouwenscontactpersoon. De leerlingen weten dan ook wie de vertrouwenscontactpersoon van school is. Deze heeft jaarlijks een voorstelrondje per groep. Tevens hangen op school posters met de gegevens van de vertrouwenscontactpersoon. Leerlingen wordt verteld dat er 'geheimen' kunnen zijn waarover je moet praten. Ook krijgen ze te horen bij wie ze dit kunnen delen. Scholing/training van medewerkers op het gebied van competenties voor het bevorderen van sociale veiligheid en omgaan met grensoverschrijdend gedrag wordt gestimuleerd en gefaciliteerd door schoolleiding en schoolbestuur. Zo zijn de medewerkers van De Alm geschoold in Rots en Water. Naast het opleiden van medewerkers wordt jaarlijks een groep kinderen uit leerjaar 7 opgeleid tot Peermediators om kleine conflicten samen op te lossen in de pauzes.

6. SIGNALEREN EN EFFECTIEF HANDELEN BIJ SIGNALEN, GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG EN INCIDENTEN

Op De Alm wordt gewerkt met een sociaal-emotioneel leerlingvolgsysteem van Kindbegrip voor groep 3 t/m 8 en Mijnkleutergroep binnen de kleutergroepen.

De resultaten van Kindbegrip en de observaties van Mijnkleutergroep worden besproken in de groepsbespreking SEL. Hierbij sluit de leerkracht, intern begeleider Leerlingenzorg en gedragsspecialist bij aan. De resultaten bieden gesprekspunten en indien nodig worden extra interventies ingezet, zowel op individueel als groepsniveau.

Op school is verder een anti-pest protocol aanwezig. Deze wordt direct ingezet bij de signalering van pestgedrag. Voor leerkrachten is een doorstroomschema aanwezig waarin de stappen duidelijk weergegeven worden (zie bijlage 'Antipest protocol')

We zijn in staat om signalen van onveilig gedrag, zoals pesten, bij leerlingen en personeel op te merken. De gegevens van Kindbegrip en ZIEN! voor de bovenbouw worden gebruikt om te signaleren en te analyseren. We nemen signalen en meldingen van leerlingen, ouders en medewerkers over pesten en onveiligheid altijd serieus en ondernemen actie. Zie voor de werkwijze de bijlage 'Antipestprotocol'. De medewerkers weten met wie ze signalen moeten delen in het geval van pesten of onveiligheid (zie hiervoor tevens de bijlage 'Werkwijzer Gedrag De Alm')

De gegevens van de vertrouwenscontactpersoon en de pestcoördinator staan benoemd in de schoolgids. Zij zijn bekend binnen de school en bij ouders. Er is sprake van samenwerking met externe partners binnen het Onderwijs Zorg Team. Deze bestaat o.a. uit de intern Begeleider, een schoolmaatschappelijk werker, een jeugdarts GGD, leerplichtambtenaar, Begeleider Passend Onderwijs en andere in- of externe experts, indien nodig. Tevens zijn structureel 'In de Buurt Gebeurt Het' (IDBG) overleggen met de scholen in de nabijheid waarbij het management van de school aansluit.

De gemaakte schoolafspraken en protocollen worden altijd nageleefd bij grensoverschrijdend gedrag of incidenten. Het signaleren van grensoverschrijdend gedrag of incidenten worden geregistreerd in Parnassys. bij de betreffende leerling.

De Alm werkt indien nodig met externe partners zoals jeugdhulp en de wijkagent. Afspraken over omtrent toelating, schorsing en verwijdering van leerlingen staan in het protocol welke op stichting niveau uitgewerkt is. Zie hiervoor het kopje 'Protocollen'. Wij handelen altijd zorgvuldig in geval van incidenten, met goede aandacht voor slachtoffers en getuigen van incidenten. Incidenten worden geregistreerd in een incidenten logboek.

7. BORGING

Sociale veiligheid is een continu proces van leren en verbeteren. Daarom is het noodzakelijk dat de pedagogische aanpak en de schoolontwikkeling geborgd wordt in een cyclisch proces. We vinden het belangrijk om onze sterke kanten en onze verbeterpunten m.b.t. sociale veiligheid goed te kennen. We hebben hiervoor structureel werksessies met het team waar gewerkt aan jaardoelen op het gebied van SEL. Er wordt regelmatig kennis en ervaring uitgewisseld met elkaar. In de ouderkamer willen we steeds meer bijeenkomsten realiseren voor ouders om onze sociale veiligheid te versterken in samenwerking met de ouders.

Zo willen we ouders en teamleden in staat stellen om elkaar vragen te stellen, verhalen te vertellen, en eigen denkkaders over sociale veiligheid ter discussie te stellen. We hechten waarde aan het feit dat teamleden elkaars kwaliteiten en capaciteiten met betrekking tot sociale veiligheid kennen en kunnen optreden bij onveilige situaties. We vinden het belangrijk dat ieder teamlid altijd kan terugvallen op een collega bij grensoverschrijdend gedrag of onveilige situaties.

We streven ernaar om steeds meer vanuit regelmaat te inventariseren welke incidenten zich hebben voorgedaan in de school en wordt gezamenlijk besproken hoe die in het vervolg voorkomen of effectiever aangepakt kan worden.

Op De Alm maakt sociale veiligheid onderdeel uit van o.a. ons pedagogisch beleid, schoolplan, personeelsbeleid, schoolondersteuningsprofiel, ondersteuningsstructuur en schoolgids. Basisschool de Alm neemt in het sociaal veiligheidsplan op hoe de school waarborgt dat het een actief beleid is; de coördinatoren nemen het veiligheidsplan jaarlijks onder de loep. Op stichtingsniveau zijn er tweejaarlijks bijeenkomsten voor de coördinatoren sociale veiligheid. Doel hiervan is dat de coördinator goed op de hoogte blijft van de laatste ontwikkelingen en dat hij getraind blijft in het voeren van moeilijke gesprekken. Er zal in dit netwerk aandacht besteed worden aan intervisie en gelegenheid zijn om met elkaar ervaringen uit te wisselen.

Gedeelde waarden en normen worden uitgedragen in schoolbeleid en klassenpraktijk en spreekt men elkaar erop aan.

BIJLAGE(N) PROTOCOLLEN

- Werkwijzer Gedrag De Alm
- Antipestprotocol De Alm

Werkwijzer 'Gedrag' De Alm

2024-2025

De Alm
Kindcentrum

NB. De realisatie van deze werkwijzer is gestart in juli 2015.

Het project “Positief gedrag kun je leren” zijn we samen met ‘Kracht van speciaal’ aangegaan in 2012-2013. In de afgelopen jaren zijn een aantal documenten ontwikkeld.

Dit document is bedoeld als groeidocument. In het schooljaar 2023-2024 zal het team aan de slag gaan met ‘Traumasensitief lesgeven’ onder leiding van een externe waarna de ‘Werkwijzer Gedrag’ opnieuw geëvalueerd zal worden.

Inhoudsopgave

1. Almtoppers
2. Gedragsverwachtingen
3. Gedragsbevorderingsprotocol
4. Interventies consequenties groep 1-2
5. Interventies en consequenties groep 3 t/m 8
6. Vastgelegde reactieprocedure
7. Handleiding voor gesprekken met ouders
8. Handleiding voor aanspreken van collega's
9. Regels en afspraken
10. Inspiratie box
- 11. Bijlagen**
 1. Almtoppers op leerling, leerkracht en ouder niveau
 2. Afspraak buitenrij
 3. Contract leerkracht / leerling
 4. Contract directie / leerling
 5. Praktische situaties t.b.v. positief lesklimaat
 6. Info in schoolgids

1. Almtoppers

Zoals eerder beschreven in het sociaal veiligheidsplan werken wij op school met de Almtoppers. De Almtopper steekt in op gewenst gedrag bij leerlingen, ouders en medewerkers. Daarom zijn deze Almtoppers dan ook uitgewerkt op leerling- leerkracht- en ouder niveau voor een optimale samenwerking. De planning van de Almtoppers staat elk jaar in de jaarkalender. In schooljaar 2023-2024 wordt de integratie van de Almtoppers in Jeelo nader onderzocht. Op De Alm wordt vanaf 2023-2024 structureel gewerkt aan maatschappelijke projecten middels Jeelo.

Drie keer per jaar worden de Almtoppers schoolbreed aangeboden. Aan het begin van het schooljaar 1 Almtopper per twee weken, in de overige periodes 1 Almtopper per week. In die periodes besteden we extra aandacht aan de Almtoppers. Op het beeldscherm bij de ingang van de school staat de Almtopper van de week visueel in beeld. Daarnaast hangt in elke klas de Almtopper van de week zichtbaar voor de leerlingen. Elke dag wordt de Almtopper geëvalueerd en beoordeeld met de leerlingen. In de oudernieuwsbrief wordt informatie gegeven over de Almtopper van de week. Aan het begin van de week wordt de Almtopper vaak onder de aandacht gebracht op een ludieke manier.

De Almtoppers:

Op basisschool De Alm:

- zijn wij beleefd en aardig tegen elkaar
- zorgen wij voor elkaars spullen
- zijn wij voorzichtig met elkaar
- regelen wij onze zaken goed

2. Gedragsverwachtingen

Hieronder volgt een aantal uitgewerkte Almtoppers om gewenst gedrag aan te leren als voorbeeld.

Vanaf 2017-2018 zitten de lessen “gedragsverwachtingen” verweven in de weken van de Almtoppers.

Almtopper 1: Wij zijn beleefd en aardig tegen elkaar

De gedragsverwachting (uitwerking op leerlingniveau):

- *Wanneer ik iets nodig heb, vraag ik daar vriendelijk om.*

Wij verwachten van de leerling(en);

1. Stel de vraag gericht, zeg de naam van het kind en kijk hem of haar aan als je de vraag stelt.
2. Door vragen en bespreken bereik je het doel eerder dan door meteen handelen.
3. Bedank elkaar vriendelijk.

Wij leren de leerlingen gewenst gedrag door;

voorbeeldgedrag, inoefening, evaluatie, herhalen, herhalen en herhalen...

Stap 1: Introduceer de gedragsverwachting:

Leg uit waarom het belangrijk is dat iedereen zich aan de regel houdt:

D.m.v. een scene te spelen of te fotograferen (fout voorbeeld versus goed voorbeeld) en dit samen analyseren.

Stap 2: Oefen de gedragsverwachting in een rollenspel

Geef voorbeelden van gewenst en van ongewenst gedrag

a. Positieve voorbeelden:

-speel de situatie dat je iets wilt lenen van een ander en volg de stappen (naam noemen, elkaar aankijken, vraag stellen en bedanken)

b. Negatieve voorbeelden:

-zonder te vragen gewoon pakken. Wat gebeurt er dan? En dit samen bespreken. Wat is het verschil met de positieve manier?

Stap 3: Houd toezicht en geef feedback

Besprek het rollenspel en geef leerlingen de gelegenheid om de regels te oefenen en eigen te maken

1. *ik zag dat je me aankeek en mijn naam noemde*
2. *heel goed dat je er vriendelijk voor bedankte*
3. *ik zag dat je zo goed kon vertellen wat je graag wilde hebben.*

Almtopper 1: Wij zijn beleefd en aardig tegen elkaar

De gedragsverwachting (uitwerking op leerlingniveau):

- *Ik speel met andere kinderen en sluit geen kinderen buiten.*

Wij verwachten van de leerling(en);

1. Afspraken maken zodat er geen ruzie ontstaat.
2. Regels zodat er geen onduidelijkheden kunnen ontstaan.

Wij leren de leerling(en) het verwachte gedrag door;

voordoen, goede voorbeelden benoemen, gerichte vragen stellen waardoor ze het gewenste gedrag kunnen laten zien bijv. gericht op empathie 'vind jij het leuk om met anderen te spelen'.

Stap 1: Introduceer de gedragsverwachting:

Leg uit waarom het belangrijk is dat iedereen zich aan de regel houdt:

Dan voelt iedereen zich prettig en fijn op school en is de sfeer goed.

Stap 2: Oefen de gedragsverwachting in een rollenspel

Geef voorbeelden van gewenst en van ongewenst gedrag

- a. Positieve voorbeelden: *Na het spelen benoemen wat je gezien hebt; kinderen spelen gezellig samen, vragen of ze mee mogen spelen enz.*
- b. Negatieve voorbeelden: *kaSamen spelen is mislukt; ruzie maken, een kind loopt boos naar mij, kind is bang*

Stap 3: Houd toezicht en geef feedback

Besprek het rollenspel en geef leerlingen de gelegenheid om de regels te oefenen en eigen te maken

1. *Was het spelen leuk en waardoor kwam dit?*
2. *Hoe komt het dat het fout ging? Hoe kun je dat oplossen?*
3. *Waarom werd iemand boos? Hoe kwam dat?*

Almtopper 1: Wij zijn beleefd en aardig tegen elkaar.

De gedragsverwachting(uitwerking op leerlingniveau):

- *Ik mag op een beleefde manier mijn mening geven*

Wij verwachten van de leerling(en);

1. *Dat ze naar elkaar luisteren ook al heb je een andere mening*
2. *Dat ze zeggen wat ze vinden*

3. Dat ze elkaars mening accepteren

Wij leren de leerling(en) het verwachte gedrag door;

Stap 1: Introduceer de gedragsverwachting:

Leg uit waarom het belangrijk is dat iedereen zich aan de regel houdt:

-Veilig gevoel, leren dat je anders mag denken, acceptatie. Je bent zoals je bent.

Stap 2: Oefen de gedragsverwachting in een rollenspel

Geef voorbeelden van gewenst en van ongewenst gedrag

- a. Positieve voorbeelden: *mening geven, luisteren*
- b. Negatieve voorbeelden: *reageren, geen mening durven geven (angst voor reactie en gevolgen) Zorg voor een positieve afsluiting.*

Stap 3: Houd toezicht en geef feedback

Bespreek het rollenspel en geef leerlingen de gelegenheid om de regels te oefenen en eigen te maken

1. *Je legt duidelijk uit wat je mening is. Dit doe je met een ik-boodschap zodat het duidelijk is dat het jouw mening is.*
2. *Je kwetst niemand (persoonlijk) in je mening (Dat wil zeggen dat je niet alles hardop kunt zeggen wat je vindt.) Bedenk daarbij; is het nodig? is het nuttig?*
3. *Je toon is rustig*
4. *Ieder accepteert elkaars mening zonder negatieve gevoelens.*

Almtopper 3 : Op De Alm zijn wij voorzichtig met elkaar

De gedragsverwachting (uitwerking op leerlingniveau):

- *Ruzies lossen we op door om de beurt naar elkaar te luisteren en tot een oplossing te komen*

We verwachten van de leerling(en);

1. *Elkaar laten uitpraten en luisteren*
2. *Eerlijk zijn*
3. *Begripvol reageren op de ander om tot een oplossing te komen.*

We leren leerling(en) het gewenste gedrag door;

De leerkracht begeleidt het oplossen van ruzies in een vaste structuur. Zodat de leerlingen weten wat er van ze verwacht wordt.

Stap 1: Introduceer de gedragsverwachting:

Leg uit waarom het belangrijk is dat iedereen zich aan de regel houdt:

We willen de ruzie oplossen zodat we daarna weer verder kunnen met de dag.

Stap 2: Oefen de gedragsverwachting in een rollenspel

Geef voorbeelden van gewenst en van ongewenst gedrag

a. Positieve voorbeelden:

-Samen een nagespeelde ruzie uitpraten. Om de beurt naar elkaar luisteren. We vertellen hoe het komt dat we boos zijn en wat we de volgende keer anders doen om een ruzie te voorkomen.

b. Negatieve voorbeelden:

-De juf luistert maar naar één leerling, de ander krijgt straf.

-De juf luistert niet en trekt meteen haar conclusie en geeft straf.

-De juf luistert wel maar vindt het allemaal niet zo erg en reageert weinig.

Stap 3: Houd toezicht en geef feedback

Besprek het rollenspel en geef leerlingen de gelegenheid om de regels te oefenen en eigen te maken

1. Klassendoel

2. Regelmatig oefenen

3. Goed gedrag complimenteren

4. Negatief gedrag wanneer mogelijk negeren

Almtopper 4: Wij regelen onze zaken goed

De gedragsverwachting (uitwerking op leerlingniveau):

- *Ik zorg dat mijn werkomgeving opgeruimd blijft.*

We verwachten van de leerling(en);

1. *Spullen mee die mee naar huis mogen, gaan mee naar huis (niet op school weggooien)*
2. *Spullen netjes gesloten opbergen*

We leren het gewenste gedrag door;

-Routines voordoen; samen met de leerlingen de laatjes opruimen en vertellen hoe je het wilt hebben.

-Controleren en goed gedrag benoemen.

Stap 1: Introduceer de gedragsverwachting:

Leg uit waarom het belangrijk is dat iedereen zich aan de regel houdt:

Als spullen niet netjes opgeborgen worden, gaan spullen kapot of verkreukelen ze en kun je ze moeilijk terugvinden. Dan verspillen we tijd en aandacht.

Stap 2: Oefen de gedragsverwachting in een rollenspel

Geef voorbeelden van gewenst en van ongewenst gedrag

- a. Positieve voorbeelden: *alles meteen terug te vinden, geen kreukels en scheuren*
- b. Negatieve voorbeelden: *je kunt niets vinden, alles valt eruit, alles gaat kapot, je wordt er onrustig van*

Stap 3: Houd toezicht en geef feedback

Bespreek het rollenspel en geef leerlingen de gelegenheid om de regels te oefenen en eigen te maken

- 1. *Oefen hoe het moet, na het beëindigen van de les*
- 2. *Doe het voor; bijv. alles eruit, op een stapel en samen er weer in*
- 3. *Oefenen na iedere les, pluim geven/turven op het bord, om leerlingen inzicht te geven hierin en voor bewustwording.*

3. Gedragsbevorderingsprotocol 2022-2023

In onderstaande tabellen staat per stadium uitgelegd welke interventies ingezet kunnen worden om terug te keren naar de gewenste situatie voor iedereen. Onder het kopje 4. Interventies staat per bouw aangegeven wat ingezet kan worden om het ongewenste gedrag om te buiten naar gewenst gedrag.

Leerlinggedrag in Stadium 1	Interventies	Stappen	Denk aan;
De gewenste situatie; De kinderen gedragen zich in dit stadium volgens De Alm kernwaarden en visie waarbij sprake is van een veilig pedagogisch klimaat. Zij laten gedragskenmerken zien passend bij een Almtopper. Kernwaarden De Alm Authentiek; Wij gaan voor kwaliteit. Solidair; Wij doen het samen. Openheid; Wij hebben oog voor de wereld om ons heen. Vertrouwen; Wij geloven in kansen en wij kennen onze krachten.	Rol van de leerkracht -Bewust inzetten van rolmodel gedrag (samenlevingscode boekje, Almtopper termen, ik- boodschap) pedagogisch leerkrachthandelen; tijdens werksessies SEL ervaringen delen, casussen bespreekbaar maken met collega's, stimuleren van gezonde groepsvorming en samenwerking met ouders -Benoemen van gewenst gedrag door positieve verwachtingen/ complimenten uit te spreken middels Almtoppers termen, kinderen begroeten bij binnenkomst bij de deur middels hand schudden, highfive, boks. In- en uitchecken met de groep (uitbreiden schoolbreed) -Reflecteren met kinderen op het pedagogisch klimaat tijdens de SELlessen en geplande doelen aandacht aan de 5 competentiedomeinen van het sociaal emotioneel leren; besef van jezelf, zelfmanagement, besef van de ander, relaties hanteren en keuzes maken. -Benadering vanuit Traumasensitief handelen (2023-2024) Rol van de medeleerling en de groep (waar werkt de leerling/groep naartoe? En hoe?) -De leerling gedraagt zich volgens de gedragsverwachtingen van school volgens de visie en kernwaarden. -Actieve deelname aan de Rots en Water lessen, antipestweek, Lentekriebels en in de bovenbouw aanvullend SEL aanbod (Dramataal, Mediawijsheid, Bureau HALT, Marietje Kessels) -Verantwoordelijkheid (blijven) nemen voor eigen gedrag (-Anderen durven aanspreken op ongewenst gedrag en helpen om gewenst gedrag te stimuleren	Inzetten leerlingvolgsysteem (2x per jaar) leerkrachtvragenlijst Kindbegrip vanaf gr. 3 t/m 8, leerlingvragenlijst Kindbegrip gr. 6 t/m 8 (vanaf 2023-2024), sociogram, MijnKleutergroep observaties kleuters Groepsbesprekingen SEL signaleren/ monitoren/ analyseren individueel gedrag en groepsdynamiek -Wekelijks SEL lessenaanbod vanuit Rots en Waterprogramma realiseren en monitoren van de groep, aandacht aan Almtoppers bieden Dagelijkse observatie in diverse schoolsituaties	Ouderbetrokkenheid; -stimuleren aanwezigheid en samenwerking - Kennismakingsgesprekken, welbevindingsgesprekken, ouderavonden en rapportgesprekken -ouders ook informeren bij gewenst gedrag en successen gedrag -Teambreed evalueren schoolafspraken en Almtoppers aanbod (3x per jaar, uitzoeken integratie in Jeelo)

Leerlinggedrag in Stadium 2	Interventies	Stappen	Denk aan;
Er is sprake van een lichte afname van gewenst gedrag van stadium 1 waarbij het kind (een van de) volgende gedragingen laat zien; -Ongepast taalgebruik/vloeken -Een ander uitschelden -Op onaangename toon met de leerkracht/ medewerker van school spreken -Liegen -Storen in de klas -Clownesk gedrag -Weglopen in een gesprek/ bij aanspreken -Beledigen van anderen -Uitlachen van anderen -Een ander bewust buitensluiten -Onacceptabel/ grensoverschrijdend gedrag op sociale media Het kind is in dit stadium aanspreekbaar	Herhaling van het handelen vanuit stadium 1 aanvullend met onderstaande interventies. Rol van de leerkracht -Non verbale en verbale correctie op het zichtbare gedrag (benoemen van het gedrag of middels een blik, gebaar leerling attenderen om te stoppen met ongewenst gedrag) -Rust bewaren en uit de emotie blijven, handelen vanuit verbinding -Kijken achter het kindgedrag (sprake van onwil of onmacht?) -Kind betrekken en uitnodigen om weer in stadium 1 te komen vanuit vertrouwen (eigenaarschap stimuleren om gewenst gedrag te stimuleren) -Reflecteren op eigen leerkrachthandelen -Duidelijke consequentie afspreken -Benadering vanuit Traumasensitief handelen (2023-2024) -Alternatieve opdracht bieden Rol van medeleerling en de groep -Gedrag van stadium 1 stimuleren en ondersteunen van elkaar in gewenst gedrag -Leerlingen aanleren elkaar aan te spreken op het storende gedrag - Voor zichzelf en de groep opkomen door grenzen aan te geven en te bewaken - Aanleren veiligheid bij een volwassene te zoeken als bovenstaande niet voldoende ondersteunt	Herhaling stappen stadium 1 Kind mogelijkheid bieden om gedrag te herstellen naar stadium 1 middels herstelgesprek met leerkracht en evt. medeleerling Gedrag monitoren en bij herhaling bespreken tijdens groepsbespreking SEL Inzetten woensdagmiddag met een duidelijke opdracht Collega's en IB vragen om ondersteuning/ meedenken Kind uit de situatie halen en bijv. in een time-out zetten en herhalen /benoemen van gewenst gedrag (Almtoppers, kernwaarden, visie) Herstel gelukt? Kind zit weer in stadium 1. Herstel niet gelukt? Kind bevindt zich in stadium 3 (opschalen van stappen)	Interventies van stadium 1 Ouders inlichten; gezamenlijke afspraken maken bij herhaling (richting stadium 3) Notitie in Parnassys (monitoren) Aanvulling: Het kind laat meermaals onacceptabel gedrag zien. Het gedrag kan als een probleem worden beschouwd. Door een waarschuwing en/ of herstelgesprek probeert de leerkracht het gedrag om te buigen. Gelukt? Het kind zit weer in stadium 1. Niet gelukt? Het kind gaat door naar stadium 3.

Leerlinggedrag in Stadium 3	Interventies	Stappen	Denk aan;
Er is sprake van een sterke afname van de gewenste situatie. Het kind laat (een van de) volgende gedragingen zien; -Provoceren -Herhaaldelijk ongepast taalgebruik -Discrimineren van anderen - Anderen zonder toestemming anderen filmen/fotograferen onder/na schooltijd op het schoolterrein Het kind is in dit stadium (moeilijker) aanspreekbaar	Herhaling van interventies van stadium 1 en 2 Rol van de leerkracht -Interne time out (time-in inzetten) De leerling wordt verwezen naar de 'K'Almstoel' -Het gedrag wordt afgewezen en niet het kind zelf -Benoem wat je denkt dat het kind nodig heeft 'Ik zie dat je.....' -Begrenzen van ongewenst gedrag door duidelijke grenzen aan te geven -Brenge in kaart wat de leerling nodig heeft -Het kind proberen bij de les te houden -Benadering vanuit Traumasensitief handelen (2023-2024) Rol van de medeleerlingen en de groep -Het negatieve gedrag niet voeden door te lachen of aanmoedigende tekst -Elkaar sterk maken om de aandacht bij de les te houden	Achteraf herstel gesprek met de leerling voeren (benoem het zichtbare gedrag) Inzetten woensdagmiddag met een duidelijke opdracht Ouders/ verzorgers en IB/BPO/ gedragsspecialist inschakelen voor observatie van gedrag van het kind	Herhalen stappen van stadium 2 Evt. gemist schoolwerk volgende dag laten inleveren Uitzoeken mogelijkheden van leraarondersteuner pedagogisch (preventief inzetten evt. time-out huiskamer in overleg met IB) Samenwerking met ouders/ verzorgers en IB om gezamenlijke afspraken te maken Notitie in Parnassys Aanvulling: Het gedrag uit stadium 2 is toegenomen. Er zijn zorgen omtrent het ernstige gedrag. Zijn er eerdere zorgen (bekend) over de sociaal emotionele ontwikkeling van het kind? Is het kind bekend met (externe) hulpverlening?

Leerlinggedrag in Stadium 4	Interventies	Stappen	Denk aan;
Er is sprake van een sterke afname van de gewenste situatie. Het kind laat (een van de) volgende gedragingen zien; -Pesten -Fysiek geweld gebruiken/ fysiek reageren op anderen - Grensoverschrijdend gedrag; grenzen van (leerkracht of medeleerlingen) niet respecteren (toename/herhalen van gedrag uit stadium 3) -Spullen vernielen - Grensoverschrijdend gedrag op sociale media (grof taalgebruik/ cyberpesten) - Het kind is in dit stadium moeilijker aanspreekbaar	Herhaling van interventies van stadium 3. Rol van de leerkracht -Externe time out inzetten. De leerling wordt naar een andere groep gebracht met eigen werk (vooraf namen in schema bekend) Duur van de interventie afstemmen met de betreffende leerkracht afhankelijk van de ernst van de situatie - Wanneer de leerling door omstandigheden niet opgevangen kan worden, dan treedt Stadium 5 in werking en wordt de leerling uit de klas verwijderd (directie/ IB?) -Het gedrag wordt afgewezen en niet het kind zelf. Inzetten op moreel besef -Benoem wat je denkt dat het kind nodig heeft 'Ik zie dat je.....' -Brengt in kaart wat de leerling nodig heeft -Begrenzen van ongewenst gedrag door duidelijke grenzen aan te geven (weinig verbale uitingen) -Benadering vanuit Traumasensitief handelen (2023-2024) -Zorgen dat het voor de groep en de betreffende leerling veilig blijft -Zorg dragen voor aandacht aan de groep en de leerling na gebeurtenis -Inzetten op herstel en verbinding Rol van de medeleerlingen en de groep -Het negatieve gedrag niet voeden door te lachen of aanmoedigende tekst -Elkaar sterk maken om de aandacht bij de les te houden -Ongewenst gedrag van de ander melden bij de leerkracht	Voor terugkeer in de klas na time-out bespreken met de leerling of dit gaat lukken Contract laten opstellen met gezamenlijke afspraken door directie en laten ondertekenen door ouders/ verzorgers Time-out formulier laten invullen Benoemen van gewenst gedrag bij terugkeer Herstelgesprek met leerkracht (en medeleerlingen) Inzetten van antipestprotocol bij pestgedrag (zie doorstroomschema in bijlage 'Antipestprotocol') Inzetten woensdagmiddag met een duidelijke opdracht Schade laten terugbetalen/ repareren Collegiaal overleg inplannen met IB en andere collega's	Herhalen stappen van stadium 3 Uitzoeken mogelijkheden van leraarondersteuner pedagogisch (preventief inzetten evt. time-out huiskamer in overleg met IB) Ouders/ verzorgers uitnodigen voor gesprek en IB inschakelen Notitie en gespreksverslag met ouders in Parnassys Leerling aan de groep intentie duidelijk laten maken/ excuses aan de groep (indien mogelijk) Gemist schoolwerk volgende schooldag inleveren Aanvulling: Het gedrag uit stadium 3 is toegenomen. Er zijn grote zorgen omtrent het ernstige gedrag. Zijn er eerdere zorgen (bekend) over de sociaal emotionele ontwikkeling van het kind? Is het kind bekend met (externe) hulpverlening? Bespreken met IB en evt. in overleg met BPO

		Inschakelen van directie/IB/gedragsspecialist/BPO en evt. BOT via MT	
--	--	--	--

Leerlinggedrag in Stadium 5	Interventies	Stappen	Denk aan;
Er is sprake van een sterke afname van de gewenste situatie. Er kan sprake zijn van een onveilige situatie Het kind laat (een van de) volgende gedragingen zien; -Aanhouden van pestgedrag -Ernstig fysiek geweld gebruiken/ fysiek reageren op anderen - Ernstig en herhaaldelijk grensoverschrijdend gedrag; grenzen van (leerkracht of medeleerlingen) niet respecteren (toename/herhalen van gedrag uit stadium 4) -Herhaaldelijk spullen vernielen - Herhaaldelijk grensoverschrijdend gedrag op sociale media (zeer grof taalgebruik/ structureel cyberpesten)	Herhaling van interventies van stadium 3. Rol van de leerkracht -Externe time out inzetten voor een dagdeel (bij pestgedrag antipestprotocol inzetten i.s.m IB). De leerling wordt naar een andere groep gebracht met eigen werk (vooraf namen bekend in schema) Duur van de interventie afstemmen met de betreffende leerkracht afhankelijk van de ernst van de situatie. - Brengt in kaart wat de leerling nodig heeft -Bij onveilige situatie; laat een rustige leerling de directie halen en verlaat evt. het lokaal met de groep. Stuur toezicht naar de betreffende leerling - Wanneer de leerling door omstandigheden niet opgevangen kan worden, dan treedt Stadium 5 in werking en wordt de leerling uit de klas verwijderd (directie/ IB?) -Het gedrag wordt afgewezen en niet het kind zelf, inzetten op moreel besef -Benoem wat je denkt dat het kind nodig heeft 'Ik zie dat je.....' -Begrenzen van ongewenst gedrag door duidelijke grenzen aan te geven (weinig verbale uitingen) -Benadering vanuit Traumasensitief handelen (2023-2024) -Zorgen dat het voor de groep en de betreffende leerling veilig blijft	Na schooltijd of tussen de middag bespreken met de leerling of terugkeer in de klas gaat lukken Herstelgesprek met leerkracht (en medeleerlingen) Bij escalatie benadert directie ouders Benoemen van gewenst gedrag bij terugkeer Inzetten van antipestprotocol bij pestgedrag (zie doorstroomschema in bijlage 'Antipestprotocol') Inzetten woensdagmiddag met een duidelijke opdracht Schade laten terugbetalen/repareren Collegiaal overleg inplannen met IB en andere collega's Inschakelen van directie/ IB/	Herhalen stappen van stadium 4 Ouders/ verzorgers uitnodigen voor gesprek, IB en directeur inschakelen meteen na schooltijd-tussen de middagpauze of direct na gebeurtenis door directie/IB Uitzoeken mogelijkheden van leraarondersteuner pedagogisch (preventief langdurig inzetten evt. time-out huiskamer in overleg met IB) Notitie en gespreksverslag met ouders in Parnassys en incidenten Bij een interne schorsing heeft de leerling op een aparte plek pauze (bovenbouw bij kleuters in overleg) Bij stelen; evt wijkagent inschakelen door directie Leerling aan de groep intentie tot herstel duidelijk laten maken/

Het kind is in dit stadium (moeilijker) niet aanspreekbaar	-Zorg dragen voor aandacht aan de groep en de leerling na gebeurtenis -Inzetten op herstel en verbinding Rol van de medeleerlingen en de groep -Het negatieve gedrag niet voeden door te lachen of aanmoedigende tekst -Elkaar sterk maken om de aandacht bij de les te houden -Onveilige situatie direct melden bij de leerkracht	gedragsspecialist/ BPO evt. BOT via MT Contract laten opstellen met gezamenlijke afspraken door directie en laten ondertekenen door ouders/ verzorgers Time-out formulier laten invullen en laten ondertekenen door leerling en ouders Geen verandering? MT overlegt voor evt. inschakelen van externe hulp (GGD, BOT, SMW etc.) Evt. directeur uitzoeken mogelijkheden tot interne-externe schorsing/ verwijdering in overleg met bestuur	excuses aan de groep (indien mogelijk) Gemist schoolwerk volgende dag laten inleveren Aanvulling: Het gedrag uit stadium 3 is toegenomen. Er zijn grote zorgen omtrent het ernstige gedrag. Zijn er eerdere zorgen (bekend) over de sociaal emotionele ontwikkeling van het kind? Is het kind bekend met (externe) hulpverlening? Bespreken met IB en evt. in overleg met BPO, schoolmaatschappelijk werk en directeur.
---	---	--	---

4. Interventies consequenties groep 1-4

Hieronder staat vanaf stadium 3 gedetailleerd beschreven welke interventie bij welk gedrag ingezet kan worden om terug te keren naar een gewenste situatie (stadium 1).

Stadium 3 Leerlinggedrag	Interventie groep 1 t/m 4
Schelden, grote mond	Bespreken van gewenst gedrag en uitleggen dat het gedrag niet oké is en excuus laten aanbieden (moreel besef) Inzetten van interne time-out (K'Almstoel)
Door de klas gillen	Afgesproken regels/afspraken benoemen door kind of leerkracht en evt. interne time-out
Discrimineren op huidskleur, kleding, eigenschap, middelvinger opsteken	Nagaan of het onmacht of onwil is. Bespreken, gevoelens van de ander laten benoemen. Excuus laten aanbieden en empathie opwekken. Binnen: interne time-out K'Almstoel Buiten: apart van de groep zetten voor maximaal 5 minuten

Stadium 4 Leerlinggedrag (IB, directie en ouders worden op de hoogte gebracht)	Interventie groep 1 t/m 4
Vernielen van materiaal	Betalen van de schade, ouders en IB/ directie op de hoogte brengen en uitnodigen voor gesprek
Slaan, schoppen, knijpen, de ander opzettelijk pijn doen	Nagaan of het onmacht of onwil is. Bespreken, gevoelens van de ander laten benoemen. Excuus laten aanbieden en empathie opwekken. Binnen: interne time-out K'Almstoel Buiten: apart van de groep zetten voor maximaal 5 minuten
Onderhuids treiteren en/of denigrerende opmerkingen naar leerlingen en/of leerkracht Kwetsend/ ernstig schelden	Kinderen laten vertellen wat ze gedaan hebben. Vragen waarom dit niet fijn is en dat dit niet kan. Denktijd geven op de K 'Almstoel en daarna gewenste gedrag bespreken. Leerlingen laten nadenken hoe dit te herstellen bij de ander.
Stelen	De materialen laten teruggeven, bespreken met leerling waarom het niet goed is, ouders op de hoogte brengen, passende consequentie afspreken afhankelijk van wat gebeurd is. Wanneer iets kwijt is, dan laten vergoeden
Niet houden aan afspraken en regels bij invallers	Bij dreigende escalatie; reactieprocedure (zie kopje 6) Geen positieve verandering dan naar een andere afgesproken klas en extra consequentie (nablijven, niet mee naar buiten): Herstelgesprek met eigen leerkracht over eigen

	handelen bij eerstvolgende mogelijkheid (wat ga ik de volgende keer anders doen, wat heb ik nodig?) Nog steeds geen verandering? Tijdens de les directie/ IB laten inschakelen door een ander rustig kind.
Vernielen van groot materiaal en verbaal bedreigen	Inschakelen ouders en directie, laten betalen en gesprek over moreel besef

Stadium 5 Leerlinggedrag	Interventie groep 1 t/m 4
Wanneer de leerling niet aanspreekbaar is en sprake is van emotieregulatie problemen en controleverlies zijn onderstaande interventies GECOMBINEERD met een plaatsing in de time-out ruimte volgens de procedure.	
Bij stadium 5: inschakelen BPO, gedragsspecialist, SMW, leraarondersteuner pedagogisch en evt. BOT i.s.m. met IB en directie	
Ernstig fysiek bedreigen	Contact ouders + afspraken vastleggen in contract leerkracht en woensdagmiddag met duidelijke opdracht afstemmen
Vluchtgedrag (weglopen) uit school	Contact ouders, gemiste tijd inhalen en een woensdagmiddag nablijven met opdracht
Messen, wapens bij zich dragen	Contact ouders, directie, inleveren van de materialen bij directie
Herhaaldelijke chantage	Contact ouders, excuus aanbieden, woensdagmiddag,
Structureel bedreigen Met voorwerpen/meubilair gooien	Contact ouders, time out inzetten bij directie/MT en contract leerkracht.
Vernielen van groot materiaal	Contact ouders, directie/MT betalen en nablijven woensdagmiddag met duidelijke opdracht

5. Interventies en consequenties groep 5 t/m 8

Stadium 3 Leerlinggedrag	Interventie groep 5 t/m 8
Vernielen van klein materiaal	Schade laten betalen, ouders informeren en bespreken
Met deuren gooien	Terugroepen en opnieuw laten zien hoe het moet met excuses aan de groep en de leerkracht. Indien emotie te hoog zit, dan later op terugkomen.
Instructies weigeren	Ander moment op terugkomen en tijd inhalen. Op K' Almstoel plaats laten namen, interne time-out inzetten
Discrimineren op kleding, kwetsend	Herstelgesprek tussen leerling en leerkracht, ouders op de hoogte brengen
Vluchtgedrag (weglopen uit lokaal), uitgezonderd de lln met afspraak K 'Almstoel	Tijd inhalen met werk op afgesproken tijd met leerkracht, ouders op de hoogte brengen
Schelden/ herhaaldelijk ongepast taalgebruik	Begrenzen en gewenst gedrag benoemen, interne time-out inzetten en later op terugkomen, gesprek met gevolg

Stadium 4 Leerlinggedrag	Interventie groep 5 t/m 8
Digitaal of verbaal discrimineren, intens en grof schelden, verbaal of fysiek bedreigen, chanteren en middelvinger opsteken.	Gesprek tussen leerlingen of leerkrachten Herstellen van gedrag excuus aanbieden Woensdagmiddag met duidelijke opdracht: Groep 5: 12.15 - 13.30 Groep 6 t/m 8: 12.15 - 14.15
Slaan, schoppen, knijpen en de ander opzettelijk pijn doen	In overleg met eigen leerkracht. Woensdagmiddag + bericht naar ouders
Vluchtgedrag (weglopen van de leerkracht in/ uit de school)	Herstelgesprek tussen leerkracht en leerling Tijd inhalen met werk (extra) en woensdagmiddag terug met duidelijke opdracht
Messen of wapens bij zich dragen	Inleveren bij de leerkracht/ directie en woensdagmiddag terugkomen. Ouders het wapen/mes op laten halen. Bij gebruiken treedt de procedure voor schorsing in.
Niet houden aan afspraken en regels bij invallers	Bij dreigende escalatie; reactieprocedure (zie kopje 6) Geen positieve verandering dan naar een andere afgesproken klas en extra consequentie (nablijven, niet mee naar buiten): Herstelgesprek met eigen

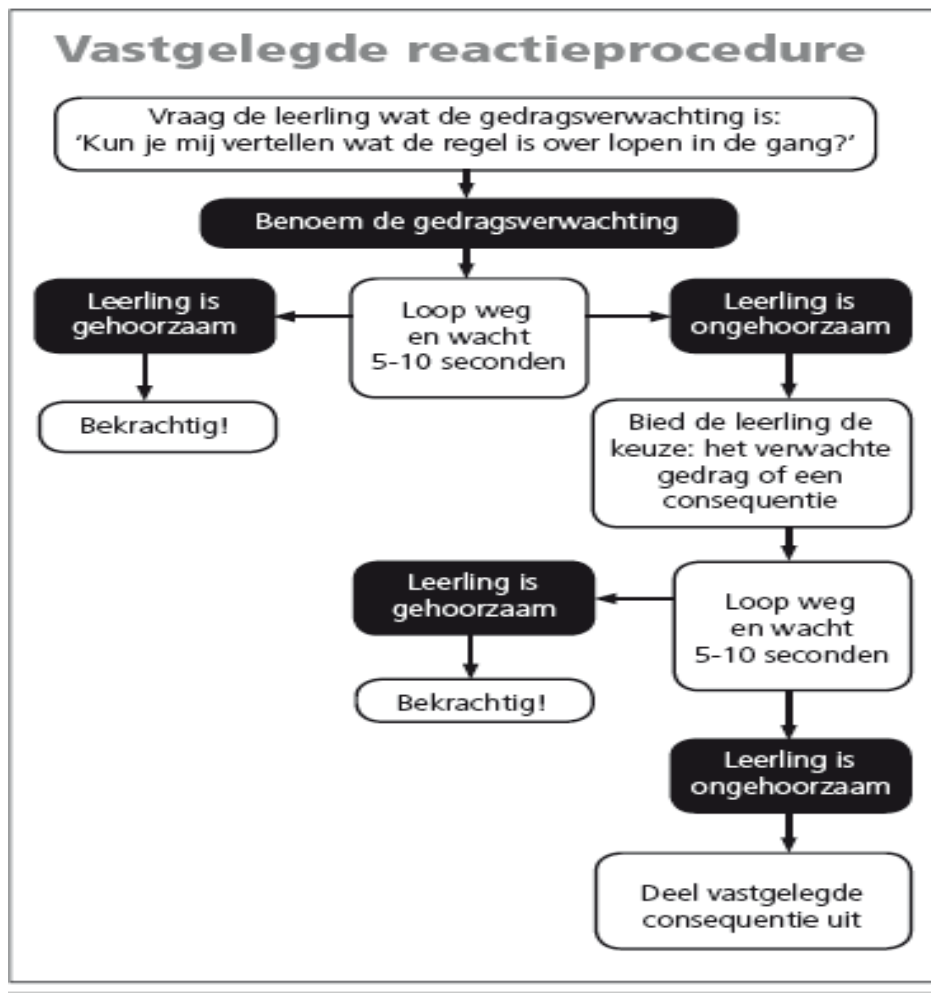

	leerkracht over eigen handelen bij eerstvolgende mogelijkheid (wat ga ik de volgende keer anders doen, wat heb ik nodig?) Nog steeds geen verandering? Tijdens de les directie/ IB laten inschakelen door een ander rustig kind. Ouders op de hoogte brengen
--	---

Stadium 5 Leerlinggedrag	Interventie groep 5 t/m 8
Wanneer de leerling niet aanspreekbaar is en sprake is van emotieregulatie problemen en controleverlies zijn onderstaande interventies GECOMBINEERD met een plaatsing in de time-out ruimte volgens de procedure.	
Bij stadium 5: inschakelen BPO, gedragsspecialist, SMW, leraarondersteuner pedagogisch en evt. BOT i.s.m. met IB en directie	
Vernielen van groot materiaal (boeken, tafels, stoelen, pc) bewust/ agressief	Vergoeding/ repareren, woensdagmiddag met duidelijke opdracht en gesprek ouders
Extreem en/of herhaaldelijk slaan, schoppen, knijpen en de ander pijn doen	Antipest protocol inzetten, contract/schorsing + excuusbrief schrijven en aanbieden/voorlezen
Herhaaldelijk stelen	Wijkagent melden, herstelgesprek ouders, leerling en school, woensdagmiddag met duidelijke opdracht
In het gezicht spugen	Excuusbrief + woensdagmiddag met duidelijke opdracht
Gebruik van wapens/messen	Procedure schorsen inzetten

6. Vastgelegde reactieprocedure

Zorgen dat deze in elk lokaal hangt!

7. Handleiding voor gesprekken met ouders

Checklist oudergesprek A:

- **Ontvang de boodschap (jij)**
 - -luisteren -oogcontact maken -betrokken lichaamshouding
- **Vat samen op gedrag en effect (jij)**

('Ik zie dat u het vindt dat Klaas geen reep chocola meer mee naar school mag en dat u daardoor vindt dat uw mening daarover niet belangrijk is')
- **Erken de ouder (jij)**
 - *'Ik hoor dat u het belangrijk vindt dat Klaas iets zoets kan snoepen in de pauze'*
- **Benoem je gevoel (ik)**
 - *('Ik vind het fijn dat u komt' óf 'Ik ervaar het als lastig om Klaas als enige met chocola te zien in de pauze')*
- **Benoem het effect (ik)**
 - *'Nu u hier bent, kunnen we samen naar een oplossing zoeken' óf*
 - *'Ik moet Klaas aanspreken op zijn snack omdat de Almtopper is dat we bij traktaties geen snoep meenemen of deze na schooltijd mogen eten'*
- **Benoem de gezamenlijkheid (wij)**
 - *('Wij zien uw betrokkenheid zien en wij hechten veel waarde aan een goed contact met u, hoe het met Klaas gaat is voor ons beiden belangrijk, daarom ben ik blij dat we het er nu over kunnen hebben')*
- **Geef de boodschap (wij)**
 - *('Hoe kunnen we zorgen dat Klaas toch iets eet wat hij lekker vindt, maar wel iets gezonds meeneemt in de pauze?')*

Checklist oudergesprek B (initiatief van de leerkracht)

- **Ontvang de ouder (jij)**
 - -luisteren -oogcontact maken -betrokken lichaamshouding
- **Beschrijf de feitelijke waarneming (jij)**
 - *('Klaas is iedere dag 10 minuten te laat op school')*
- **Benoem het effect (ik)**
 - *('Klaas schuifelt met een rood hoofd naar zijn plaats en de les*
 - *Wordt onderbroken waardoor de groep onrustig wordt')*
- **Benoem je gevoel (ik)**
 - *('Ik voel me bij zo'n onderbreking opgejaagd')*
- **Erken de ouder (jij)**
 - *('Ik hoor dat u het druk heeft in een gezin met 4 kinderen met een eigen schema en dat het lastig voor u is om Klaas op tijd te brengen')*
- **Benoem de gezamenlijkheid (wij)**

- (*'Wij zien uw betrokkenheid en wij hechten veel waarde aan een goed contact met u, hoe het met Klaas gaat is voor ons beiden belangrijk, daarom zijn we blij dat we het er nu over kunnen hebben'*)

● **Geef de boodschap (wij)**

- (*'Wij vinden het als school belangrijk dat Klaas op tijd komt, dan kan hij rustig en ontspannen starten en ik ook'*)

8. Handleiding voor aanspreken van collega's

Checklist ondersteunend aanspreken:

Contact maken met jezelf, stevig zijn;

1. Benoem het doel van het gesprek
(*Ik wil het met je hebben over het opruimen van de berging*)
2. Beschrijf de feitelijke waarneming in gedragstermen
(*Ik zag dat je de leerlingfietsen er in gooide..*)
3. Vertel het effect van het gedrag op jezelf
(*Ik struikel bijna als ik de berging in wil en voel dat ik....*)
4. Zeg kort en helder wat je wilt (*Ik vind het fijn als de fietsen tegen de muur worden gezet..*)

Contact maken met de ander;

1. Begrip tonen (*ik begrijp dat je weinig tijd hebt..*)
2. Doorvragen op de ander (*wat maakt dat het niet lukt? En wat heb je nodig?*)
3. Samenvatten wat de ander vindt
4. Geef de ander ruimte om te reageren en controleer of de boodschap is overgekomen

A is de leerkracht die aanspreekt, B is de leerkracht die aangesproken wordt en C observeert n.a.v. de checklist.

9. Regels en afspraken

● **Laptopgebruik:**

Tijdens het laptopgebruik mogen de kinderen niet op Facebook, Tiktok, Instagram of chatten op spelletjes met een chatfunctie.

● **Afspraken mobiele telefoongebruik:**

Op school (dus binnen de poorten) is de telefoon uit en niet zichtbaar. Indien aan en/of zichtbaar; dan wordt de telefoon ingenomen door de leerkracht die het op dat moment ziet. De leerling krijgt de telefoon terug aan het einde van de schooldag. Die hij of zij bij de desbetreffende leerkracht mag ophalen.

Bij 3x inname moet de leerling een woensdagmiddag tot 14.15 uur op school blijven. Bij inname wordt de ouder op de hoogte gesteld door de leerkracht die de telefoon heeft

ingenomen. Met de leerling volgt een gesprek over hoe herhaling te voorkomen. Betrek de leerling hierbij om mee te denken.

- **De woensdagmiddagregel:**

Een woensdagmiddag nablijven is van toepassing op:

- slaan of schoppen van andere leerlingen
- weglopen van een leerkracht
- schelden tegen een leerkracht
- respectloos omgaan met anderen

Groep 5: van 12.15 tot 13.30 uur.

Groep 6,7,8: van 12.15 tot 14.15 uur

- Een pauze binnen wordt gegeven bij 'grote incidenten' o.a. schelden van andere leerlingen. Bij kleine incidenten (preventieve interventie) wordt de leerling apart gezet, leerkracht blijft in de buurt en zorgt dat de leerling daarna weer verder kan spelen na een gesprek.

- **Praktische situaties:**

- Op basisschool De Alm lopen de kinderen in een rij (vanaf vaste plaats op de speelplaats) de school in. In sommige groepen hebben de kinderen een vaste plaats in de rij
- Op basisschool De Alm begroeten de leerkrachten 's ochtends in de deuropening van het lokaal, alle kinderen met een hand/ highfive/boks. De dag wordt opgestart en afgesloten middels het in- en uitchecken (nog niet schoolbreed)
- Op basisschool De Alm sluiten de leerkrachten de lesdag af met een compliment.
- om 8.25, 10.45, 13.00 maken de leerlingen op de klassenplek een rij en lopen de leerlingen in een rij naar binnen achter de leerkracht.
- om 12.00 (12.15) en 15.00 lopen de leerkrachten met de leerlingen mee naar buiten.

- **Leerkrachtgedrag bij werken op de gang:**

- Met groep vooraf het werkgedrag bespreken m.n. fluisterstem, zelfstandig werk of werk in tweetallen etc.
- vaak gaan kijken op de gang, deur staat open
- gesprek op de gang om gewenst gedrag in stand te houden
- leerkracht gebruikt zachte stem
- visueel maken middels kaarten (per bouw afspraken hierover)

- **Leerkrachtgedrag bij de K'Almstoel (op de gang):**

- Vooraf met de groep de regels (het Accepteren, Bedenken, Concentreren, Doen) van de K'Almstoel bespreken
- Spreek af hoe lang of tot wanneer (zo kort mogelijk)
- Kind moet zichtbaar zijn, klassendeur staat open wanneer de stoel op de gang staat
- K'Almstoel alleen als onderdeel van een stappenplan (zie stappen bij verschillende stadia in Gedragsbevorderingsprotocol)

- **Afspraken inoefenen gewenst gedrag:**

- Er zijn 4 Almtoppers. Aan het begin van een nieuwe Almtopperperiode staat deze 2 weken centraal (op basis van gedragsverwachtingen).
- De Almtopper die centraal staat, wordt de eerste 2 weken gericht aangeboden (begin van het schooljaar 2 weken per Almtopper, de overige 2 perioden 1 week per Almtopper)
- Iedere leerkracht bespreekt de gedragsverwachtingen die bij de Almtopper behoren.

● Complimenten:

- We geven aan het eind van de ochtend en middag een compliment op klassenniveau.
- Het compliment is zichtbaar in de klas.

● Afspraken Schoolplein

- De leerlingen mogen niet zelf in de berging om spullen te pakken of weg te zetten.
- De spullen worden buiten gezet door leerkrachten of de conciërge. Alle leerkrachten surveilleren buiten.
- De leerkrachten promoten de buitenspelmaterialen. Kies niet steeds voor hetzelfde, maar promoot zoveel mogelijk spellen. De leerlingen moeten leren spelen.
- Alle leerkrachten die buitenlopen letten erop dat op de juiste manier met de materialen omgegaan wordt.
- De chillzone is een rustige zone. Leerlingen die willen rennen moeten naar de sportzone.
- Leerlingen van groep 5, 6, 7 en 8 die willen voetballen verzamelen bij de poort, tot ze met een medewerker van het basketbalveld daarheen kunnen lopen. Zij mogen daarna niet meer op en neer lopen, tenzij één van de pleinwachters toestemming geeft.
- Leerlingen mogen zelf kiezen of ze gaan voetballen. De leerlingen van groep 7 en 8 krijgen bij storend gedrag 1 waarschuwing om apart van de groep een keuze te maken. Bij een 2e waarschuwing worden deze kinderen naar het basketbalveld gestuurd en is het daar verplicht pauze houden.
- Op het basketbalveld wordt gevoetbald door 2 groepen. Één vooraan het veld en één achteraan het veld. Groep 5,6 en 7,8 voetballen samen. De groepen wisselen elkaar af met het spelen van voor en achteraan het veld i.v.m. de goals. 2 leerlingen zorgen voor de losse goaltjes.
- Als de bel gaat staan de leerkrachten bij het berghok om de spullen, die de leerlingen komen aangeven, aan te pakken en terug te zetten.

- Als de bel gaat ruimen we samen de spullen op en gaan de leerlingen in de rij staan bij de plek van hun groep.

10. Inspiratie box (evalueren!)

De onderwijsinspiratiebox is een praktisch ondersteuningsinstrument voor de dagelijkse praktijk van leerkrachten in het basisonderwijs die te maken hebben met uitdagend en grensoverschrijdend gedrag van hun leerlingen. De box is tot stand gekomen n.a.v. het project “Goed gedrag kun je leren”. Het doel van dit project was het optimaliseren van het lesklimaat en het voorkomen van grensoverschrijdend gedrag .

Dit project is gestart in het schooljaar 2012-2013. Het project wordt samen met de Stichting Biezonderwijs in samenwerking met Kracht van Speciaal en basisschool De Alm uitgevoerd.

De essentie van het project is het op maat implementeren en toepassen van de basisprincipes van Positive Behavior Support (PBS). Dit is een schoolbrede preventieve aanpak van gedrag, gericht op alle leerlingen waarbij de positieve benadering centraal staat. Door krachten en inspiratie te bundelen is deze box ontstaan. In deze box zitten verschillende categorieën aan die een praktische aanpak voor het bevorderen en het behouden van goed gedrag in de klas beschrijven. Zoals; bekrachtigers, complimenten, energizers en ontmoedigers. Maar ook onderdelen als groepsdynamiek en groepsmanagement.

11. Bijlagen

1. Almtoppers op leerling, leerkracht en ouder niveau

Almtopper 1 *Op basisschool De Alm zijn wij beleefd en aardig tegen elkaar*

Leerlinggedrag

- Wanneer ik iets nodig heb, vraag ik daar vriendelijk om
- Ik begroet de leerkrachten en mijn klasgenoten
- Ik noem een ander kind bij zijn/haar voornaam
- Ik ben bereid iemand te helpen
- Ik speel met andere kinderen
- Ik los mijn problemen op met praten
- Ik luister goed als een ander praat, en val niet steeds in de rede
- Ik ben beleefd en aardig tegen anderen
- Ik voer samenwerkopdrachten uit met degene met wie ik dat moet doen
- We helpen elkaar als er probleempjes zijn
- Ik spreek leerkrachten aan met juf of meneer
- Ik probeer samen met leerkracht en medeleerlingen te zorgen voor een prettige sfeer
- Als ik iets krijg of geholpen word, zeg ik 'dankjewel'
- Ik geef een ander een complimentje
- Ik let op mijn woorden, ik scheld en vloek niet

Leerkrachtgedrag

- Ik geef de kinderen vaak complimenten en toon waardering voor gemaakt werk
- Ik bied mijn hulp aan, aan leerlingen, collega's en ouders
- Ik begroet mijn collega's en leerlingen
- Ik geef de kinderen de aandacht die nodig is
- Ik toon interesse in wat een kind vertelt of laat zien
- Ik ga op een respectvolle manier met anderen om (taalgebruik en houding)
- Ik neem de tijd om goed te luisteren naar anderen
- Ik benader kinderen positief.
- Ik reageer rustig en geduldig
- Ik praat respectvol over mijn collega's, leerlingen en ouders
- Ik help kinderen om beleefd en aardig tegen elkaar te zijn
- Ik draag actief bij aan een positieve sfeer in mijn klas is
- Ik beëindig elke dag positief met een compliment, positieve samenvatting of beloning
- Ik corrigeer consequent straattaal, ik ben een voorbeeld in mijn taalgebruik.
- Lachen is gezond. Ik gebruik humor.
- Ik spreek uit waar ik mee zit bij de juiste persoon
- Ik zeg wat ik doe en doe wat ik zeg
- Ik sluit een vervelende situatie positief af
- Ik neem vragen en klachten van ouders serieus

Oudergedrag

- Ik bespreek problemen met de leerkracht van mijn kind. Het doel daarbij is steeds om een probleem op een correct manier op te lossen
- Ik probeer een 'cool down' in te lassen voordat ik reageer op iets dat gebeurd is
- Ik ga op een respectvolle manier om met leerkrachten en leerlingen en andere ouders (taalgebruik!)

- Als Nederlands mijn tweede taal is, probeer ik die zoveel mogelijk te gebruiken
- Ik luister niet alleen naar mijn kind, maar óók naar de leerkracht...
- Ik kom op een geschikt moment naar school als er problemen zijn met mijn kind om dit te bespreken
- Ik leer mijn kind om beleefd en aardig te zijn door dit zelf ook te zijn (goed voorbeeldgedrag)
- Ik ga zoveel mogelijk helpen op school bij allerlei activiteiten
- Ik bespreek problemen niet in het bijzijn van kinderen

Almtopper 2 Op basisschool De Alm zorgen wij voor elkaars spullen

Leerlinggedrag

- Ik help mee met opruimen in de klas als dat gevraagd wordt
- Ik zorg dat mijn laatje opgeruimd blijft
- Ik zorg dat ik mijn jas, gymspullen en overblijftas netjes aan de kapstok hang
- Ik leg de boeken netjes terug in de kast
- Ik raap spullen van een ander op (en ook van mezelf), die op de grond zijn gevallen
- Ik ga voorzichtig met de spullen van een ander om
- Ik gebruik het buitenspeelmateriaal op de manier waarvoor dit bestemd is
- Ik volg de regels van het digitaal materiaal op.
- Ik houd spullen van mezelf en van een ander heel, netjes en geordend
- Als ik gewerkt heb op de gang, laat ik de werkomgeving netjes achter
- Ik vraag het eerst, voordat ik iets leen van een ander
- Ik ga netjes om met mijn huiswerkspullen

Leerkrachtgedrag

- Wanneer ik materialen gebruik, in of buiten de klas, zet ik ze weer terug waar ze horen
- Ik heb mijn lesmaterialen geordend en gestructureerd in de klas staan
- Als ik iets leen/gebruik van een collega, zorg ik dat het netjes en compleet terugkomt
- Ik houd mijn klas netjes en opgeruimd
- Ik draag er aan bij dat de kinderen aan een schoon en opgeruimd tafelblad kunnen werken
- Ik zorg ervoor dat de gang in de buurt van mijn klas er netjes en verzorgd uit ziet
- Als ik met mijn klas in een andere of gemeenschappelijke ruimte heb gewerkt, laat ik die netjes achter
- Ik houd de berging opgeruimd
- Ik houd de koffiekamer netjes, schoon en opgeruimd
- Als iets kapot gaat, zorg ik ervoor dat het gemaakt wordt (zelf of melden bij iemand die het kan maken)
- Ik zorg dat de kleedkamers en douches netjes blijven

Oudergedrag

- Ik zorg dat de post die van school komt door mij gelezen wordt en als het nodig is reageer ik (als er iets gevraagd wordt)
- Ik geef mijn kind de spullen mee die hij/zij nodig heeft, in een rugzak mee naar school
- Ik zie erop toe dat mijn kind zuinig omgaat met de spullen die hij van school meekrijgt
- Ik vertoon positief voorbeeldgedrag zodat mijn kind me kan nadoen
- Ik zorg dat het rapport van mijn kind netjes en op tijd terug komt op school
- Ik gooi geen afval op de grond rondom de school
- Ik zorg voor schone gymkleden voor mijn kind
- Ik besteed aandacht aan het werk en de spullen die mijn kind meebrengt

Almtopper 3 Op basisschool De Alm zijn wij voorzichtig met elkaar

Leerlinggedrag

- Ik leef mee met een kind dat even pijn of pech heeft door een vriendelijk gebaar of woord
- Tijdens het buitenspelen zorg ik ervoor dat ik anderen rustig laat spelen
- Ik gebruik de “buitenspeel”-materialen waar ze voor gemaakt/geschikt zijn
- Ik gebruik de ‘hou op = stop’ methode
- Als iemand vraagt om mee te spelen, zorg ik ervoor dat niet steeds dezelfde kinderen afgewezen worden, en dus zeg ik regelmatig ‘ja’.
- Als ik een keer niet mee mag doen met een spel, kies ik iets of iemand anders om mee te spelen.
- Als ik hulp nodig heb, vraag ik dat aan medeleerlingen of volwassenen
- Ik laat de kleding van een ander heel
- Begin school/einde pauze: ik sta rustig in de rij en loop samen met de leerkracht naar binnen
- Ruzies lossen we op door om de beurt naar elkaar te luisteren en tot een oplossing te komen (peermediation)
- Ik mag op een beleefde manier mijn mening geven
- We luisteren naar elkaar
- Ik help kinderen die iets moeilijk vinden

Leerkrachtgedrag

- Ik zorg voor een prettige, veilige sfeer in de groep
- Ik houd toezicht op alle kinderen zowel binnen als buiten het gebouw
- Ik bied bescherming aan minder weerbare kinderen
- Ik geef het goede voorbeeld
- Ik bied structuur bij het binnenkomen en verlaten van de school en begeleid hierbij
- Ik spreek andere leerlingen uit andere groepen positief en corrigerend aan
- Ik surveilleer actief tijdens de pauze en ondersteun het naleven van de regels
- Ik treed adequaat op bij pesten
- Ik leer kinderen de regels, ondersteun ze in het naleven ervan en handel zelf naar de regels van onze school
- Ik laat materialen in de gymzaal altijd op een veilige manier achter
- Ik ben alert op eventuele onenigheid tussen ouders
- Wanneer een kind moet nablijven, stel ik de ouders z.s.m. op de hoogte
- Wanneer een onbekend iemand een kind op komt halen, zorg ik dat ik geïnformeerd ben of vraag ik het na bij ouders voordat ik een kind meegeef.
- Soms is fysiek ingrijpen noodzakelijk, bijv. als kinderen vechten. Indien mogelijk geef ik dat van tevoren aan.

Oudergedrag

- Ik leer mijn kind omgaan in het verkeer
- Wanneer mijn kind in groep 1-2 zit, haal ik hem op bij de kleuterspeelplaats en bij gr. 3 bij het hek
- Ik leer mijn kind om ruzies op te lossen, door te praten (niet slaan o.i.d.)
- Ik spreek leerkrachten alleen buiten schooltijd aan
- Wanneer ik mijn kind naar school breng, doe ik dat zo veel mogelijk te voet of met de fiets
- Wanneer ik met de auto kom parkeer ik die niet vlak voor de poort maar op de parkeerplaats.
- Ik laat huisdieren buiten de poort

Almtopper 4 Op basisschool De Alm regelen wij onze zaken goed**Leerlinggedrag**

- Ik zorg ervoor dat ik mijn spullen altijd op tijd bij me heb
- Ik gooi afval in de prullenbak (zowel binnen als buiten)
- Na het buitenspelen ruim ik het speelmateriaal netjes op
- Ik hang mijn jas en tas aan de kapstok
- Ik maak op de juiste manier gebruik van het toilet (netjes houden)
- Ik zorg dat steeds, dat mijn tafel en omgeving opgeruimd zijn
- Ik snoep onder schooltijd alleen als er getrakteerd is.
- Ik maak mijn huiswerk op tijd
- Ik geef het almnieuws e.d. altijd thuis af
- Ik kom alleen op de fiets als dat nodig is
- Als ik merk dat een kind gepest wordt geef ik dat door aan de leerkracht, dat is geen klikken maar in bescherming nemen

Leerkrachtgedrag

- Ik zorg voor goede voorbereiding van mijn lessen
- Ik zorg voor een rustige sfeer tijdens de pauzes
- Ik heb mijn lokaal overzichtelijk ingedeeld
- Ik zorg dat ik de schoolregels / klassenregels bespreek en hanteer.
- Ik heb een duidelijke week/dagplanning die zichtbaar is in de klas met de lesdoelen erbij
- Ik zorg voor een goede voorbereiding
- De groepsmap is (deels) universeel (plattegrond, klassenregels, inlogcodes)
- Ik zorg voor duidelijke, regelmatige rapportage aan ouders
- Ik neem het serieus als pestgedrag wordt gemeld en ga er actief mee aan de slag

Oudergedrag

- Ik zorg dat schoolspullen die mee naar huis gaan netjes blijven
- Ik zorg dat school de juiste adres-, telefoon- en mailgegevens heeft
- Ik meld mijn kind af bij ziekte e.d.
- Ik ben betrokken bij het werk van mijn kind
- Ik houd toezicht op het huiswerk
- Ik neem kennis van het Almnieuws en laat het niet in de rugzak van mijn kind zitten
- Ik zorg voor gezonde pauze/lunchpakketjes
- Ik zorg dat mijn kind op tijd op school is
- Ik zorg dat mijn kind uitgerust met ontbijt op, op school komt
- Ik zorg dat mijn kind goed verzorgd op school komt
- Ik gooi geen afval op de grond en spreek anderen die het wél doen daar op aan
- Ik geef voorbeeldgedrag zodat kinderen het na kunnen doen

2. Afspraak buitenrij

<u>Buitenrij voor groep 3 t/m 8</u>	
	→ groep 8
	→ groep 6
	→ groep 4
	→ groep 3
	→ groep 5
	→ groep 7E
	→ groep 7T

3. Contract leerkracht / leerling

<u>Contract gedragsverandering</u> <u>Van:</u> <u>Datum:</u>	
---	--

Wat willen we veranderd zien?
Hoe gaan we dit bereiken? Wat heb ik nodig?
Wat als het dreigt mis te gaan?
Welke periode ga ik hieraan werken?
Wanneer hebben we een evaluatie en met wie?

Ondertekend door:

b. Contract directie / leerling schorsen en verwijderen

	Basisschool De Alm Groenewoudstraat 70 5022 GE Tilburg. ☎ 013/542 53 77	Contract Schorsen/verwijderen
---	---	---

Dit contract is opgesteld door:

Directeur
Intern begeleider
Leerkracht groep

Doel van dit contract is om te beschrijven welke stappen worden genomen als een leerling zich zodanig gedraagt dat het schoolbestuur zal moeten overgaan tot schorsing of verwijdering van de desbetreffende leerling.

Er is dan sprake van ernstig ongewenst gedrag waarbij psychisch en / of lichamelijk letsel aan derden is toegebracht.

Dit contract wordt met de desbetreffende leerling en diens ouders besproken.
Het volledige protocol is in te zien op de website van Xpect Primair (kopje Praktisch)

De time-outmaatregel is driemaal gegeven er is driemaal een contract opgemaakt met de leerkracht. De vierde keer is een contract opgemaakt met de directie. Het time-out protocol is gevolgd.

Na de vierde keer kan de leerling worden geschorst voor maximaal 1 week. De school dient zo spoedig mogelijk na het uitwerken van de maatregel contact op te nemen met de ouders.

De ouders/verzorgers worden op school uitgenodigd voor een gesprek. Hierbij is de groepsleerkracht en de directeur van de school aanwezig.

Van het incident en het gesprek met de ouders wordt een verslag gemaakt. Dit verslag wordt door de ouders voor gezien getekend en in het leerlingendossier (Parnassys) opgeslagen.

SCHORSING

Pas bij een volgend ernstig incident, of in het afzonderlijke geval dat het voorgevallen incident zo ernstig is, kan worden overgegaan tot een formele schorsing.

De wettelijke regeling is hierbij van toepassing. Hierbij gelden de volgende voorwaarden:

Het bevoegd gezag van de school wordt voorafgaand aan de schorsing in kennis gesteld van deze maatregel en om goedkeuring gevraagd.

De directie kan daarna een leerling schorsen voor een beperkte periode.

De schorsing van de leerling vindt in principe pas plaats na overleg van de directie met de leerling, de ouders en de leerkracht.

De schorsing wordt schriftelijk aan de ouders medegedeeld. Hierin worden vermeld: de reden van de schorsing; de aanvang en tijdsduur van de schorsing; eventuele andere genomen maatregelen.

De betrokken ouders/verzorgers worden door de directie uitgenodigd voor een gesprek betreffende de maatregel. Hierbij dienen nadrukkelijk oplossingsmogelijkheden te worden verkend, waarbij de mogelijkheden en de onmogelijkheden van de opvang van de leerling op de school aan de orde komen.

Van de schorsing en het gesprek met de ouders wordt een verslag gemaakt. Dit verslag wordt door de ouders/verzorgers voor gezien getekend en in het leerlingendossier (Parnassys) opgeslagen.

Het verslag wordt ter kennisgeving verstuurd aan:

- het bevoegd gezag;
- de ambtenaar leerplichtzaken;
- de inspectie van het onderwijs.

Gedurende de schorsing wordt de leerling de toegang tot de school ontzegd. Voor zover mogelijk worden er maatregelen getroffen waardoor de voortgang van het leerproces van de leerling gewaarborgd kan worden (zie noot 1).

De schorsing bedraagt maximaal 3 weken en kan hooguit 2 maal worden verlengd (zie noot 2).

Ouders kunnen beroep aantekenen bij het bevoegd gezag van de school. Het bevoegd gezag beslist uiterlijk binnen 14 dagen op het beroep.

- Noot 1: Schorsing mag niet betekenen dat het doen van toetsen (denk aan cito-entree of eindtoetsen) wordt belemmerd. Dit vraagt passende maatregelen, bijvoorbeeld het wel tot de school toelaten voor het doen van deze toets. Daarnaast kan het beschikbaar stellen van (thuis)studiemateriaal tot de mogelijkheden behoren.
- Noot 2: Wezenlijk is dat de schorsing aan een maximum termijn gebonden is; zij mag geen verkapte verwijdering worden; de termijn is zo gekozen dat in het ernstigste geval de school voldoende tijd ter beschikking heeft om een eventuele beslissing tot verwijdering op zorgvuldige wijze voor te bereiden.

VERWIJDERING

Bij het zich meermalen voordoen van een ernstig incident, dat ingrijpende gevolgen heeft voor de veiligheid en/of de onderwijskundige voortgang van de school, kan worden overgegaan tot verwijdering.

De wettelijke regeling is hierbij van toepassing. Hierbij gelden de volgende voorwaarden:

Verwijdering van een leerling van school is een beslissing van het bevoegd gezag.

Voordat men een beslissing neemt, dient het bevoegd gezag de betrokken leerkracht en de directie te horen.

Hiervan wordt een verslag gemaakt wat aan de ouders ter kennis worden gesteld en door de ouders voor gezien wordt getekend.

Het verslag wordt ter kennisgeving opgestuurd naar:

- de ambtenaar leerplichtzaken;
- de inspectie onderwijs.

Het bevoegd gezag informeert de ouders schriftelijk en met redenen over het voornemen tot verwijdering, waarbij de ouders gewezen wordt op de mogelijkheid van het indienen van een bezwaarschrift.

De ouders krijgen de mogelijkheid binnen zes weken een bezwaarschrift in te dienen.

Het bevoegd gezag is verplicht de ouders te horen over het bezwaarschrift.

Het bevoegd gezag neemt een uiteindelijke beslissing binnen vier weken na ontvangst van het bezwaarschrift.

Het schoolbestuur hoort de ouders voordat het een beslissing neemt.

Een besluit tot verwijdering is pas mogelijk nadat een andere basisschool of een andere school voor speciaal onderwijs is gevonden om de leerling op te nemen of dat aantoonbaar is dat het bevoegd gezag, gedurende acht weken, er alles aan heeft gedaan om de leerling elders geplaatst te krijgen.

Bijlage:

Verslag inzake schorsing en / of verwijdering van leerlingen

	Basisschool De Alm Groenewoudstraat 70 5022 GE Tilburg. ☎ 013/542 53 77	verslag
--	--	-----------------------

VERSLAG INZAKE SCHORSING EN / OF VERWIJDERING VAN LEERLINGEN

Naam leerling:
 Geboortedatum:
 Naam Leerkracht:
 Datum incident:

Het betreft ongewenst gedrag tijdens:

- ☐ Lesuren
- ☐ Vrije situatie
- ☐ Schoolplein
- ☐ Elders

Het betreft ongewenst gedrag ten aanzien van:

- ☐ Leerkracht
- ☐ Medeleerlingen
- ☐ Anderen, te weten

Korte omschrijving van het incident:

.....

Ouders / verzorgers op de hoogte gesteld d.m.v.

- ☐ Huisbezoek
- ☐ Telefonisch contact

Datum: Tijd:

Gesproken met :

De volgende maatregel is genomen:

- ☐ Schorsing
- ☐ In gang zetten van een procedure tot verwijdering

Datum gesprek ouders / verzorgers en de school:

Afspraken tussen ouders / verzorgers en school (zie verder verslag van het gesprek)

.....

Voor gezien

Naam:

Handtekening ouders:

Naam:

Handtekening directie

4 De K'Almstoel

De K'Almstoel	
A ccepteren	dat je even tot rust moet komen
B edenken	wat net gebeurd is
C oncentreren	op wat NU moet gebeuren
D oen!	Ik begin weer goed opnieuw
Succes!	

5. Praktische handvatten t.b.v. positief lesklimaat

Situatie	Aandachtspunten (wat is zichtbaar / voelbaar)	Voorbeelden van strategieën die bij jou werken of waarvan jij denkt dat ze werken
Lestype:		
Lesstart	● leerlingen gaan erg fysiek met elkaar om ● er is vaak een sterke groepshiërarchie, leiders zijn herkenbaar ● leerlingen hebben een sterke behoefte zich welkom en thuis te voelen	-leerlingen even laten uitrazen en ze observeren -handen schudden bij binnenkomst of persoonlijk groeten -korte gesprekjes over alledaagse onderwerpen -centrale plaats innemen en rechtop staan -startsignaal maken, bijv. stiltegebaar -leerlingen aankijken en even wachten -leerlingen bij hun naam noemen -In een rij naar binnen -positieve aandacht aan alle leerlingen geven en in het bijzonder extra aan diegenen die negatieve aandacht vragen
Instructie	● leerlingen hebben veel behoefte aan structuur ● om leerlingen geconcentreerd te houden dien je te zorgen voor voldoende tempo ● rekening houden met taalverschillen is belangrijk	-zichtbaar maken van de lesstructuur -dagritmekaarten -coöperatieve werkvormen - materialen een vaste plek geven -tegemoet komen aan niveauverschillen -materiaal inzetten zodat leerlingen kunnen handelen -variatie in het aanbod -verlengde instructie - uitleg visueel ondersteunen -‘pauzes om even te praten” inlassen -vaste lesstructuur, procedures en regels hanteren -eerst het proces, dan de inhoud bespreken -uitleg ondersteunen met gebaren en op het bord -benadrukken van de belangrijke inhoud

		-vertellen wat er gaat gebeuren en uitleg afsluiten met een samenvatting -woorden gebruiken die structuur aanbrengen -leerlingen aanmoedigen hun begrip te controleren -zorgen voor voldoende afwisseling en korte activiteiten
Zelfwerk momenten	● leerlingen hebben moeite met zelfstandig werken ● tijd gaat verloren met de overstap naar een niet-klassikale situatie ● oppassen dat groepshiërarchie en etnische afkomst niet de basis worden van groepsindeling ● cijfers worden soms belangrijker gevonden dan het proces	-rondkijken en rondlopen -procedurele aanwijzingen geven -zorgen voor regels voor rondlopen en vragen stellen -doel en opzet van activiteiten uitleggen -bij groepen of leerlingen gaan zitten die dat nodig hebben - zelf groepen samenstellen -tijd vaststellen -nabespreken van de samenwerking -coöperatieve werkvormen inzetten - maatje geven - stoplicht inzetten om te leren omgaan met uitgestelde aandacht -belonen voor hard werk en niet voor prestatie -pluim geven aan die leerlingen die goed bezig zijn geweest met het proces -stappenplannen visueel maken zodat leerlingen ze zelf kunnen nalezen en inzetten - werken met verdeelkaartjes(leefstijl) -doel formuleren, leerlingen meenemen in het proces - tijd opbouwen, steeds iets meer zelfstandig werktijd
Vragen stellen en feedback geven	● laten zien dat je er bent en wat je kunt is voor sommige leerlingen belangrijker dan het juiste antwoord geven of wachten op de beurt ● leerlingen willen geen gezichtsverlies lijden ● sommige vaardigheden of vragen worden beïnvloed door taalverschillen en taalvaardigheid	-beurten spreiden -voorkomen van onderlinge gesprekken tussen leraar en leerling (centraal houden) -korte wachttijd hanteren na vraag -antwoorden doorspelen -leerlingen deels op weg helpen door deel van het antwoord te geven -liever gedetailleerde zakelijke feedback dan vage persoonlijke -positieve feedback geven (inzet belonen) -rollen geven in de groep -ogen dicht laten doen en d.m.v. een tikje een beurt geven -leerlingen laten weten dat fouten maken mag dat je juist daaraan kunt zien waar je de strategie veranderen moet - groepen heterogeen samenstellen -weten wat elke lln nodig heeft en hierop inspelen

		-leerlingen leren hoe je elkaar moet helpen ipv verbeteren -vertrouwen geven door aanmoediging
--	--	---

Gebeurtenis:		
Orde verstoring	● leerlingen hebben vaak een korte concentratie-boog ● leerlingen laten graag zien wat ze kunnen, sommige verstoringen komen door enthousiasme ● leerlingen zijn gevoelig voor de manier waarop je ze aanspreekt, een conflict kan snel uit de hand lopen of emotioneel worden ● bij het aanspreken kunnen man-vrouw verschillen en status binnen de groep een rol spelen	-klein ingrijpen, liefst non-verbaal (aankijken, vingerwijzen, gebaren maken) -leerlingen kort bij de naam noemen -korte doe activiteiten (energizers) -volume tijdelijk iets verhogen -afwisselen van activiteiten -vertellen welk gedrag gewenst is -vertellen welk gedrag je hebt gezien en wat je daarvan vindt -leerlingen vragen naar de regels of die zelf herhalen -pas dreigen en straffen als het echt niet anders kan. Dit concreet doen en uitvoeren -na ingreep de relatie herstellen door een grapje, compliment of uitleg over de reden van het ingrijpen -een beroep doen op het 'wij-gevoel', maak van de klas een team -woede eerst laten zakken voordat je het gaat uitpraten -korte opdrachten geven -uitstellen van activiteiten -door te prijzen en te corrigeren -echt rekening houden met de verschillen tussen kinderen -emotie met mate -rustig proberen te blijven/ respectvol benaderen -gelijke waardering/behandeling -leerlingen met een "hoge status" apart aanspreken
Opmerking en van leerlingen	● leerlingen kunnen soms fel op elkaar of op de docent reageren, er is kans op escalatie ● opmerkingen hebben soms ook te maken met statusverschillen	-gebruik opmerkingen soms als moment van ontspanning -niet overal op reageren, maar wel een duidelijke grens hanteren, bijv. m.b.t taalgebruik -opmerkingen inhoudelijk proberen in te passen -overdrijven kan soms het gedrag stoppen -bij ernstige overschrijding van grenzen; de les stilleggen en bespreken -leefstijl aanknopingspunten gebruiken -zelf je rust bewaren -"echt" contact maken met de leerling

Emotionele reacties	● Er zijn leerlingen die sneller hun emoties tonen en die emoties kunnen heftig zijn ● Emotie wordt soms gebruikt als een middel om iets gedaan te krijgen	-kalm blijven, voorkom dat je zelf een bron van onrust wordt -leerling na reactie ook even apart en individueel spreken -samen kijken naar de oorzaak; niet alle emotie is gericht op de docent -neutraliseer 'je moeder' met een alternatief bijv. 'je groenteboer' -benut de masculiene cultuur door bijv. 'ik vind het stoer als je eerst je huiswerk maakt' 'wil jij bereiken wat Obama heeft bereikt?' -emotie om iets gedaan te krijgen negeren en er later op terug komen -leerlingen laten overdenken en dan pas bespreken - leerlingen leren hun emoties te reguleren (tot 10 tellen)
---------------------	---	--

6. Schoolgids

In de schoolgids van de school is het sociaal veiligheidsplan opgenomen. Ook staat in de schoolgids vermeld dat de diverse protocollen in te zien zijn op de website van onze stichting Xpect Primair (kopje 'Praktisch') [Praktisch – Xpect Primair](#)

De protocollen op stichtingniveau;

- PESTEN
- GEDRAGSREGELS OUDERS (BEKNOPT VERSIE)
- GEDRAGSREGELS OUDERS (LANGE VERSIE)
- INFORMATIEPLICHT GESCHIEDEN OUDERS
- PROTOCOL VERLOF
- TOELATING, SCHORSING & VERWIJDERING VAN LEERLINGEN
- PROTOCOL SEKSUEEL MISBRUIK
- PROTOCOL MEDISCH HANDELEN
- KLEDINGVOORSCHRIFTEN
- DYSLEXIEPROTOCOL
- BELEID SPONSORING
- INTERNETPROTOCOL
- PRIVACYVERKLARING

Anti-pestprotocol

Basisschool De Alm 2024-2025

Voorwoord

1. Wat is pesten?
 - 1.1 Pesten of plagen
 - 1.2 Kenmerken van de gepeste
 - 1.3 Kenmerken van de pester
 - 1.4 Kenmerken van de omstander
2. Preventief handelen tegen pesten
 - 2.1 Feiten
 - 2.2 Voorwaarden
 - 2.3 Preventief handelen
 - 2.4 Repressieve maatregelen
3. Curatief handelen; begeleiden met het 5 sporen stappenplan
 - 3.1 De leraar
 - 3.2 Hulp aan de pester
 - 3.3 Hulp aan het gepeste kind
 - 3.4 Hulp aan de zwijgende middengroep
 - 3.5 Hulp aan de ouders
4. Cyberpesten
5. Rol gedragsspecialist- Coördinator Sociale Veiligheid en Vertrouwenscontactpersoon
6. Bijlagen
 - 6.1 Stappenplan bij pestgedrag
 - 6.2 Pestonderzoek afname bij leerlingen
 - 6.3 Scoringsformulier na afname pestonderzoek
 - 6.4 Afname sociogram klassenklimaat

Voorwoord

Ondanks alle inspanningen kan het soms voorkomen dat er sprake is van pestgedrag op school. We schakelen dan over naar het curatief handelen om het pestgedrag aan te pakken. Binnen de school hechten wij grote waarde aan een eenduidige aanpak, waarin we met het team zorgvuldig handelen. We zoeken hierin de samenwerking met elkaar en ouders op, waarbij we elkaar ondersteunen.

Het protocol is geschreven om het schoolteam, ouders en leerlingen inzicht te geven in de handelwijze van de school om een zo veilig mogelijk schoolklimaat te creëren.

Dit protocol is niet bindend, maar een leidraad voor het omgaan met pesten. Ieder voorval behoeft maatwerk. Het protocol wordt geëvalueerd door het team, ouders en kinderen, zodat het protocol actueel blijft en waar nodig herzien wordt.

1. Wat is pesten?

Pesten is een vorm van agressie waarbij geprobeerd wordt om iemand steeds pijn te doen. Dat kan zowel fysiek als digitaal. Bij pesten zijn verschillende mensen betrokken: de pester, de gepeste en de omstanders. De pester heeft vaak een sterkere sociale positie dan degene die gepest wordt. Pesten veroorzaakt stress, angst, eenzaamheid en gebrek aan zelfvertrouwen. Pesten stopt niet vanzelf. Het is belangrijk om in te grijpen.

Pesten kan stoppen als omstanders het afkeuren en de gepeste helpen. (Nederlands Jeugdinstituut z.d.)

Pesten kan op veel verschillende manieren gebeuren. De meest voorkomende vormen van pesten zijn:

- Verbaal pesten: schelden, narroepen, imiteren, belachelijk maken of uitlachen; bedreigen: iemand tot iets dwingen, chanteren of intimideren;
- Fysiek pesten: spugen, schoppen, slaan of knijpen;
- Materieel pesten: spullen stukmaken, afpakken of verstoppert;
- Relatieel pesten: iemand buitensluiten, over iemand roddelen of geruchten verspreiden;
- Digitaal pesten / cyberpesten: belastend materiaal (foto's, filmpjes, roddels) via het internet/social media verspreiden; iemand via social media lastig vallen (Kivaschool.nl z.d.)

Verschiedende oorzaken kunnen mogelijk zijn voor het pesten. Om pesten te voorkomen is het belangrijk de beweegredenen hiervoor te achterhalen en kinderen ander gedrag aan te leren. Om achter het gedrag van het kind te kunnen kijken, zijn een aantal mogelijke oorzaken voor het pesten uitgewerkt;

- **Reactief pesten**

Soms is een kind bewust onaardig tegen anderen om bepaalde doelen te bereiken. Vaak is er echter sprake van reactief pesten, en reageert een kind vanuit provocatie, angst of woede.

- **Sociale positie**

Het kind wil zijn status vergroten binnen de groep door een ander klein te maken. Pesters zijn vaak populair bij andere kinderen, ook al worden ze niet altijd aardig gevonden. Soms kunnen kinderen ook pesten omdat ze bang zijn zelf gepest te worden, of omdat hun vrienden dat doen. Deze kinderen zijn bang om zelf buiten de groep te vallen.

- **Experimenteren met sociale vaardigheden**

Het kan zijn dat het kind experimenteert met sociale vaardigheden en test welk gedrag wel of niet acceptabel is. School is de plek waar ze vaak komen en hiermee oefenen. Soms lukt het kinderen nog onvoldoende om zich in te leven in andermans gevoelens waardoor ze grensoverschrijdend kunnen handelen. Schuldgevoelens hebben ze dan nog niet, waardoor ze het gedrag blijven herhalen.

- **De gepeste pester**

Het kan zijn dat de pester zelf gepest wordt of in het verleden gepest is. Deze groep wordt in de wetenschappelijke literatuur ook wel 'bully-victims' genoemd. Door zelf te pesten reageren

zij de negatieve emoties van het gepest worden af op anderen. Het pesten kan voor hen ook een manier zijn om een betere sociale positie te krijgen (Nederlands Jeugdinstituut z.d.)

Pesten is een wezenlijk en groot probleem. Pestgedrag vind je bij kinderen van alle leeftijden en in alle bevolkingsgroepen. Het is belangrijk oog te hebben voor het onderscheid tussen pesten en plagen.

1.1 Pesten of plagen

Plagen is vaak een incidenteel, onbezonnen en spontaan negatief gedrag. Het is eerder een onschuldige, eenmalige activiteit waarbij humor een rol kan spelen. Het herhaaldelijk en langdurig karakter ontbreekt hier. Het plagen speelt zich af tussen twee (kinderen of groepen) min of meer gelijken en alle betrokken partijen zien de situatie als leuk en humoristisch. Uit een plaagsituatie kan echter heel gemakkelijk een pestsituatie voortvloeien.

Bij pesten is geen sprake van twee gelijken, maar de onmacht van het slachtoffer staat tegenover de macht van de pester(s). Een tweede grote verschil tussen plagen en pesten is het systematische karakter van pesten. Hieronder is in het schema uitgewerkt wat de verschillen zijn tussen het plagen en pesten.

Plagen	Pesten
<i>Gelijkwaardigheid</i> Meestal één tegen één	<i>Machtsverschil, ongelijke strijd</i> Meestal een groep, (pester en meelopers) tegenover één geïsoleerd slachtoffer.
<i>Wisselend "slachtofferschap"</i> Wie plaagt, ligt niet vast. De tegenpartijen wisselen keer op keer.	<i>Hetzelfde slachtoffer</i> Er bestaat een neiging tot een vaste structuur van dezelfde pesters en dezelfde slachtoffers.
<i>Humoristisch</i> Is meestal te verdragen of zelfs leuk. (soms ook onbedoeld kwetsend).	<i>Kwetsend</i> De pester heeft geen positieve bedoelingen en wil pijn doen of kwetsen
<i>Af en toe</i> Is van korte duur, of gebeurt slechts tijdelijk	<i>Vaak/voortdurend</i> Is structureel en gebeurt herhaaldelijk, systematisch en langdurig. Het stopt niet vanzelf na korte tijd.
<i>Gebeurt onbezonnen en spontaan.</i> Gaat meestal gepaard met humor.	<i>Gebeurt doelbewust en berekenend.</i> Men weet vooraf goed wie, hoe en wanneer er gepest wordt.

De gevolgen van plagen en pesten zijn tevens verschillend.

Wanneer sprake is van plagen blijft de geplaagde onderdeel van de groep. De groep lijdt niet onder het plagen. Bij een ruzie of conflict kunnen de relaties vlug weer hersteld worden.

In een pestsituatie is vaak sprake van een isolement, de gepeste wordt buitengesloten van de groep. De groep lijdt onder een dreigend en onveilig klimaat. Kinderen zijn angstig en wantrouwen elkaar. Hierdoor is er weinig openheid en spontaniteit binnen de groep. Het oplossen van een conflict en het herstellen van de relaties binnen de groep verloopt moeizaam. Indien niet tijdig ingegrepen wordt, kunnen de lichamelijke en psychische gevolgen heel pijnlijk zijn en een lange nasleep hebben.

Vaak kunnen door middel van een goede observatie op school, goede inzet van educatief partnerschap al bepaalde signalen van pestgedrag worden opgevangen. Door het goed observeren van kinderen in de verschillende onderwijsleersituaties en spelsituaties en tussentijdse gesprekken met ouders (kennismakingsgesprekken/ welbevindingsgesprekken) kunnen pestsituaties al in een vroeg stadium worden gesignaleerd en kan op gepaste wijze worden ingegrepen.

1.2. Kenmerken van de gepeste

Er zijn twee verschillende soorten pestslachtoffers te typeren, namelijk het passieve slachtoffer en het provocerende slachtoffer. Hoewel we niet zomaar iemand 'gepeste' kunnen noemen op basis van één of meer van de volgende kenmerken, en kinderen onderling natuurlijk verschillen, is in de praktijk gebleken dat bij kinderen die gepest worden vaak één of meer van de volgende kenmerken opvallen:

De gepeste, passief:

- Heeft vaak weinig eigenwaarde en durft niet voor zichzelf op te komen.
- Voelt zich vaker eenzaam dan andere kinderen.
- Is onzeker in zijn sociale contacten en is eerder in zichzelf gekeerd.
- Voelt niet goed aan, welke regels of normen er binnen de groep gelden.
- Is geneigd zich onderdanig of gediensstig te gedragen.
- Is meestal fysiek zwakker en houdt niet van geweld en agressie,
- Weet niet hoe met agressie van anderen om te gaan.
- Reageert niet op de gepaste manier op druk: Begint te huilen, of gedraagt zich slaafs, gaat klikken of vleien, probeert zich vrij te kopen met snoep of geld.

De gepeste, provocerend:

- Geeft enerzijds zenuwachtige en anderzijds agressieve reacties
- Heeft vaak problemen te concentreren in de klas, reageert soms hyperactief.
- Voelt niet goed aan, welke regels of normen er binnen de groep gelden.
- Veroorzaakt regelmatig irritatie en spanningen.
- Vertoont provocerend gedrag, reageert vaak driftig.
- Reageert niet op de gepaste manier op druk: probeert zich vrij te kopen met snoep of geld, probeert de pestkoppen na te bootsen, maar faalt daarin.

1.3. Kenmerken van de pester

Alhoewel we niet zomaar iemand een pester kunnen noemen op basis van één of meer van de volgende kenmerken en kinderen natuurlijk onderling verschillen, is in de praktijk gebleken dat bij kinderen die pesten vaak één of meer van de volgende kenmerken opvallen.

- Is meestal fysiek sterker of omringd door sterke vrienden die zijn gezag respecteren.
- Geniet respect uit angst en niet uit waardering.
- Heeft een zwak inlevingsvermogen, is vooral met zichzelf bezig en houdt geen rekening met anderen.
- Heeft moeite met het respecteren van regels en grenzen van anderen.
- Lijkt assertief: zegt spontaan wat hij denkt of voelt. Komt uit voor zijn mening.
- Heeft de neiging anderen te overroepen of te domineren om controle te houden, maar is misschien minder zeker dan het lijkt.
- Is regelmatig agressief, fysiek, verbaal en non-verbaal en staat positief tegenover geweld.
- Heeft moeite met het inschatten van de gevolgen van zijn gedrag in sociale situaties
- Is vrij impulsief.
- Hoe onveiliger hij zich voelt, hoe groter de behoefte aan een zondebok. Is vijandig naar zijn omgeving.
- Wil het middelpunt zijn en is vlug jaloers.
- Lijdt vaak aan een negatieve faalangst of heeft juist een heel positief zelfbeeld.

1.4. Kenmerken van de omstander

Naast de gepeste en de pester is er ook nog sprake van de omstanders. Deze groep is vaak niet direct betrokken bij de pesterijen en is de grootste groep in de klas. Omstanders kunnen het pesten erger maken of juist zorgen dat het stopt. De groep omstanders bestaat uit verdedigers (kinderen die vaak aardig gevonden worden in de klas en af en toe opkomen voor de gepeste), buitenstaanders (pesten niet, maar durven niets tegen het pesten te doen, uit angst om zelf slachtoffer te worden) en meelopers.

Meelopers beginnen niet met pesten, maar pesten wel actief mee en vertonen meeloopedrag. Ze zijn vaak bang om zelf het slachtoffer van pesten te worden, willen ook populair worden in de groep of vinden het stoere gedrag interessant. De meelopers voelen zichzelf vaak niet schuldig, ze beginnen het pesten immers niet. Wel versterken zij het succes van de pestende kinderen, door toe te kijken en te lachen om wat er gebeurt.

De omstanders zijn medebepalend voor het voortduren van de pesterijen. Als zij het gepeste kind te hulp komen of tegen de pester zeggen dat hij moet ophouden, verandert de situatie aanzienlijk. Het pesten wordt dan minder vanzelfsprekend. Het kan ook helpen als kinderen die minder betrokken zijn bij het pesten, de leerkracht inlichten.

2. Preventief handelen tegen pesten

2.1. Feiten

In het schooljaar 2020- 2021 zegt 11 procent van de leerlingen in groep 6 tot en met 8 in het (speciaal) basisonderwijs soms tot vaak gepest te worden. Hiervan wordt drie procent (heel) vaak gepest en acht procent soms gepest. Vergeleken met cijfers uit de Veiligheidsmonitor 2018 is het percentage leerlingen dat gepest is niet veranderd. Tussen 2014 en 2016 was sprake van een daling van 14 procent naar 11 procent van het aantal slachtoffers van pesten in het basisonderwijs. Sinds 2018 is deze daling gestabiliseerd.

57 procent van de slachtoffers wordt persoonlijk gepest. Het gaat dan om bijvoorbeeld uitgescholden worden, uitgelachen worden, geduwd of gestompt worden. Bij tien procent van de slachtoffers gaat het om online pesten via bijvoorbeeld berichten of plaatjes op internet of telefoon.

Ook in het voortgezet onderwijs zijn de percentages leerlingen die gepest zijn ten opzichte van 2018 niet veranderd. In zowel 2018 als 2021 wordt vijf procent van de leerlingen vaak tot zeer vaak gepest. Dat houdt in dat zij minstens een keer per maand, wekelijks of dagelijks zijn gepest. Zeven procent wordt soms gepest; dat is minder dan een keer per maand. In vergelijking met 2018 is pesten in 2021 stabiel gebleven.

Bij de leerlingen die (zeer) vaak gepest worden komt met 37 procent mondeling pesten het vaakste voor. De gepeste leerling wordt dan uitgescholden, uitgelachen, beledigd of er wordt over hem/haar geroddeld. Een op de vijf gepeste leerlingen wordt buitengesloten, genegeerd of mag niet meedoen. Digitaal pesten (foto's, teksten of video's via bijvoorbeeld WhatsApp, Instagram of Snapchat) van leerlingen is in 2021 gestegen van 20 procent in 2018 naar 22 procent in 2021.

Deze gegevens zijn afkomstig uit de Veiligheidsmonitor, waarin elke twee jaar het veiligheidsgevoel van leerlingen en personeel in het primair en voortgezet onderwijs in kaart wordt gebracht (Van den Broek e.a, 2022). <https://www.nji.nl/cijfers/pesten-slachtoffers>

Primair onderwijs

In het schooljaar 2020-2021 zegt vier procent van de leerlingen in de bovenbouw (groep 6,7,8) van het primair onderwijs zelf te pesten. Van deze leerlingen zegt 8 procent heel vaak te pesten en 35 procent zegt soms te pesten. In bijna de helft (48 procent) van de gevallen wordt er mondeling gepest, zoals uitschelden, roddelen, beledigende grapjes maken en bijnamen gebruiken. In 30 procent van de gevallen is het pesten lichamelijk, zoals duwen, stompen, schoppen of slaan. Bij 9 procent van de gevallen gaat het om digitaal pesten.

Behalve vragen over pestgedrag is ook aan leerlingen in het primair onderwijs is gevraagd of zij zich schuldig hebben gemaakt aan 'vervelende dingen' richting anderen. Uit de cijfers blijkt 5 procent (waarvan 2 procent vaak) andere kinderen heeft uitgescholden tijdens de les. Andere incidenten waar leerlingen zich schuldig aan maken zijn: kinderen expres pijn doen (4

procent, waarvan 2 procent vaak), kinderen buiten sluiten (4 procent, waarvan 2 procent vaak) of bang maken (3 procent, waarvan 1 procent vaak). <https://www.nji.nl/cijfers/pesten-daders>

2.2. Voorwaarden

Op basisschool De Alm wordt gewerkt aan een omgeving waarin alle kinderen zich veilig voelen. Om het pesten te voorkomen en te kunnen stoppen wanneer dit toch voorkomt, zijn enkele voorwaarden nodig:

- Pesten wordt als probleem gezien erkend door alle direct betrokken partijen: kinderen; pester, gepeste en omstanders, de teamleden en ouder(s)/verzorger(s).
- De school moet als doel hebben om pestproblemen te voorkomen. Los van het feit of pesten op school voorkomt, moet het onderwerp met de kinderen besproken worden.
- Als pesten optreedt, moeten leerkrachten in samenwerking met de ouders dat kunnen signaleren en duidelijk stelling nemen.
- De directie, de leerkrachten en het overige personeel hebben kennis en inzicht m.b.t. alle aspecten van pestgedrag en zijn vaardig in het signaleren en remediëren van pestgedrag. Alle leerkrachten zijn in het bezit van dit anti-pestprotocol en handelen conform de hierin genoemde afspraken en stappen.
- Wanneer pesten ondanks alle preventieve interventies toch voorkomt, moet de school beschikken over een directe aanpak.
- Wanneer het probleem niet op de juiste wijze wordt aangepakt of de aanpak niet het gewenste resultaat oplevert, zal overlegd worden over een andere aanpak, eventueel met behulp van externe instanties.

2.3. Preventief handelen

Basisschool De Alm vindt dat het voorkomen van pestgedrag begint bij het creëren van een positief pedagogisch schoolklimaat. Op school wordt dan ook 3 keer per jaar de Almtopperweken centraal gesteld en worden wekelijks Rots en Waterlessen door de groepsleerkracht. Basisschool De Alm is een Rots en Waterschool. In de bovenbouw wordt naast bovengenoemd aanbod lessen mediawijsheid, sociale vaardigheidslessen Dramataallessen en het weerbaarheidsproject Marietje Kessels toegevoegd. Verder wordt jaarlijks aandacht besteed aan de vorming van relaties en seksualiteit in de week van de 'Lentekriebels' en Paarse Vrijdag.

Tevens wordt twee keer per jaar de groepsbesprekingen sociaal emotioneel leren gehouden door de IB-er, leerkracht en gedragsspecialist. De leerkrachten van groep 3 t/m 8 vullen vooraf de leerkrachtvragenlijsten van Kindbegrip in. In 2022-2023 werden de leerlingvragenlijsten tevens afgenomen in de bovenbouw. Vanaf 2023-2024 wordt deze vervangen door leerlingvragenlijsten van Kindbegrip. De resultaten hiervan worden besproken tijdens de groepsbesprekingen SEL en interventies ingezet voor de groep, indien nodig.

Bij de kleuters worden de observaties gedaan aan de hand van de doelen uit MijnKleutergroep.

We streven naar een omgeving waar kinderen, ouders en leerkrachten elkaar op een vriendelijke manier ontmoeten. We vinden het belangrijk dat de nadruk ligt op positief gedrag. In een positieve leeromgeving zijn leerlingen sociaal vaardiger, wordt een afname van gedragsincidenten geconstateerd en komen leerlingen tot betere leerprestaties. Het effect is dat leerkrachten beter samenwerken en ouderbetrokkenheid toeneemt. Uitgangspunten zijn veiligheid en wederzijds respect.

‘Alle mensen verschillen onderling, qua uiterlijk, qua persoonlijke eigenschappen, vaardigheden en capaciteiten. Ieder mens heeft het recht om, ongeacht zijn uiterlijk, persoonlijke eigenschappen, vaardigheden en capaciteiten, ‘zichzelf’ te kunnen zijn, en als zodanig te worden gerespecteerd door zijn medemensen’.

Op basisschool De Alm bestaat een gedragscode in de vorm van ‘Het Groene Boek’. In dit boek staan alle afspraken en regels waaraan iedereen op basisschool De Alm zich moet houden. In de eerste weken van het nieuwe schooljaar wordt dit boek met de leerlingen besproken en mee naar huis gegeven. Wij als volwassenen, ouders en leerkrachten, geven het goede voorbeeld aan onze kinderen.

Wij zetten een preventieve aanpak in op positieve gedragsveranderingen zodat;

- leerlingen weten welk gedragsverwachting we hebben
- gewenst gedrag aangeleerd en bekrachtigd wordt
- ongewenst gedrag vroegtijdig gesignaleerd en gecorrigeerd kan worden
- op deze manier een goede samenwerking tot stand kan komen tussen de school, de leerlingen, ouders en eventueel betrokken zorginstanties.

Om tot deze preventieve aanpak te komen gebruiken wij onze Almtoppers:

De Almtoppers:

Op basisschool De Alm:

- 👍 zijn wij beleefd en aardig tegen elkaar
- 👍 zorgen wij voor elkaars spullen
- 👍 zijn wij voorzichtig met elkaar
- 👍 regelen wij onze zaken goed

De Almtoppers zijn uitgewerkt op leerling, leerkracht en ouder niveau om de samenwerking te verstevigen. Drie keer per jaar staan de Almtoppers centraal. We nemen samen met de leerlingen steeds één Almtopper onder de loep. Zodat het gewenste gedrag duidelijk wordt, eventueel geoefend kan worden en een onderdeel wordt van het dagelijks handelen van iedereen op basisschool De Alm. De Almtoppers worden verder in ons handelen op elk moment centraal gesteld.

Naast de Almtoppers wordt op basisschool de Alm gewerkt via een gedragsbevorderingsprotocol. Hierin staan alle stadia van een gewenste tot aan een onacceptabele situatie beschreven.

Op basisschool De Alm wordt vanaf schooljaar 2023-2024 definitief gestart met Jeelo (pilot 2022-2023). In Jeelo wordt gewerkt aan de basisvaardigheden burgerschap. Dit zijn sociale en maatschappelijke vaardigheden die leerlingen nodig hebben om deel te kunnen nemen aan de samenleving. Het gaat om het verwerven van kennis en vaardigheden en het toepassen van die kennis en vaardigheden in het leven van alledag.

De Rots en Waterlessen worden structureel ingezet in iedere groep. De leerkrachten van De Alm zijn hiervoor geschoold bij het Rots en Water Instituut. Iedere nieuwe leerkracht volgt de training gedurende het schooljaar.

Op onze school functioneert ook een kinderraad. Met de kinderraad wordt regelmatig gesproken over schoolafspraken. Basisschool De Alm werkt middels de LeerKRACHT methode van Stichting LeerKRACHT. De leerlingarena is hier een onderdeel van en zal vanaf het schooljaar 2023-2024 structureler ingezet worden tijdens kinderraad bijeenkomsten.

Op basisschool De Alm vinden we een goede samenwerking belangrijk. Samenwerking met ouders, kinderen en school, de pedagogische driehoek, zien we als kracht om sociaal gedrag te vergroten bij kinderen.

Voor de start van de lessen en gedurende de pauzes houden de teamleden toezicht op het schoolplein, waarbij duidelijke gedragsregels en afspraken worden gehanteerd.

In de pauzes treden we hierdoor preventief op. Daarnaast worden jaarlijks 4 kinderen in groep 7 opgeleid tot Peermediators. Zij worden dan opgeleid om kleine ruzies in de pauzes te voorkomen en indien nodig volgens de 'peermediation' methode op te lossen. De achterliggende gedachte is dat door peermediation steeds meer kinderen zelf oplossingsgericht omgaan met conflicten.

2.4. Repressieve maatregelen

- Het inschakelen van collega's om de eigen vermoedens te delen om pestgedrag naar waarde in te kunnen schatten.
- Het bieden van hulp aan het slachtoffer. Dit door deze te begeleiden en/of door te verwijzen naar de leerkracht/ IB-er.
- Het voeren van gesprekken met de pester en de ouders. Het moet duidelijk worden dat pesten niet getolereerd wordt.
- Het door de leerkracht van de klas waarin het pesten zich voordoet, voeren van een gesprek over pesten in het algemeen. In dit gesprek worden leerlingen gestimuleerd duidelijk stelling te nemen met betrekking tot pestgedrag.
- Het stimuleren van leerlingen een gepeste leerling te steunen.
- Het voorkomen van het ontstaan, of het in stand houden, van een zwijgende 'middengroep'.
- Het in gezamenlijkheid afspraken maken over gedragsregels door leerlingen en leerkracht. Onze gedragscode en klassenregels.

3. Curatief handelen; begeleiden met het 5 sporen stappenplan

Op basisschool De Alm nemen wij signalen van kinderen en ouders SERIEUS. Iedere opmerking van een kind dat hij of zij geplaagd/gepest wordt, wordt serieus genomen. Naar aanleiding van een bericht dat een kind gepest wordt, wordt onmiddellijk actie ondernomen door de betreffende leerkracht of IB-er.

Analyse van de groep.

Wanneer meerdere signalen over pesten vanuit een groep komen dan wordt het pestonderzoek bij alle leerlingen van die groep afgenomen.

Bij een probleem dat de leerling niet aan de leerkracht durft te vertellen, kan een kind naar een leerkracht van eigen keuze gaan. Deze leerkracht, een zogenaamde vertrouwenspersoon voor de kinderen, koppelt het probleem vervolgens terug naar de directeur. Geheimhouding van dit probleem moet bij deze terugkoppeling gewaarborgd zijn. Maar.... veiligheid gaat voor vertrouwen!

Wij hanteren de 5 sporen aanpak om het pesten aan te pakken.

3.1 Spoor 1: De leraar (signaleren en aanpakken)

Groepsniveau

Leerkrachten hebben een sleutelrol in de aanpak van het pesten. Zij zijn de eerst verantwoordelijken voor de aanpak van het pesten. Het is belangrijk dat zij pesten vroegtijdig signaleren en effectief bestrijden. Zij volgen het stappenplan van het antipestprotocol stroomschema. Deze hebben de leerkrachten in hun klassenmap zitten. Bij de eerste signalering van pesten wordt het pestonderzoek afgenomen in de klas waarna de leerkracht de formulieren samenvoegt op het scoringsformulier. Vervolgens worden

individuele gesprekken gevoerd met kinderen uit de groep. De leerkracht krijgt zo duidelijk wat er speelt en wie welke rol speelt. Dan wordt gekeken wat de vervolgstappen zijn voor de groep. Klassengesprekken, extra lessen Rots en Water en lessen Rots en Water in kleine groepen door de medewerker van huiskamer. Alles wat nodig is om de groepsdynamiek weer positief te krijgen is noodzakelijk.

De leerkrachten worden ondersteund door de intern begeleider Leerlingenzorg die, als het nodig is, ook buiten de klas met individuele kinderen of met groepjes kinderen in gesprek gaat.

De ouders

In deze fase zal de leerkracht de ouders op de hoogte stellen. Desnoods zal een door school georganiseerd gesprek plaatsvinden met alle ouders uit de groep om te praten over de oplossing. Leerkracht(en) en ouders proberen in goed overleg samen te werken aan een bevredigende oplossing. Contact met ouders vinden wij hierin zeer belangrijk. De leerkracht biedt altijd hulp aan het gepeste kind en begeleidt de pester, indien nodig in overleg met de ouders en/of externe deskundigen.

3.2 Spoor 2: Hulp aan de pester

Algemeen:

Er wordt uiteraard met de pester gesproken en achter het gedrag gekeken. Dit kan een probleemoplossend/ herstelgesprek zijn (op zoek naar de oorzaak) om vervolgens de gevoeligheid voor wat hij met het slachtoffer uithaalt te vergroten, gekoppeld aan afspraken met evaluatiemomenten. Een herstelgesprek volgt.

Het advies is om de pester de gelegenheid te bieden om zijn gedrag te beteren.

Het advies is om de pester de gelegenheid te bieden om zijn gedrag te beteren. Ouders worden ingelicht en het kind krijgt de kans om zijn gedrag positief bij te stellen.

Begeleiding van de pester

- Praten; zoeken naar de reden van het ruzie maken/pesten (baas willen zijn, jaloezie, verveling buitengesloten voelen).
- Laten zien wat het effect van zijn/haar gedrag is voor de gepeste.
- Excuses aan laten bieden.
- In laten zien welke sterke (leuke) kanten de gepeste heeft
- Pesten is verboden in en om de school: wij houden ons aan deze regel; en volgen hierbij het gedragsprotocol.
- Kind leren niet meteen kwaad te reageren, leren beheersen, de 'stop-eerst-nadenken-houding' of een andere manier van gedrag aanleren. (*Rots en Water*).
- Contact tussen ouders en school; elkaar informeren en overleggen.

3.3 Spoor 3: Hulp aan het gepeste kind

Uiteraard moet ook hulp aan het slachtoffer en de ouders worden geboden. Kinderen die voortdurend worden gepest, kunnen op verschillende manieren reageren. De meeste kinderen worden passief en zitten er duidelijk mee. Een enkel gepest kind gaat zelf uitdagen.

Beide vormen van gedrag zijn 'aangeleerd', in de zin van 'reacties op uitstoting'. Dit gedrag kan ook weer afgeleerd worden.

Begeleiding van de gepeste leerling

- Medeleven tonen en luisteren en vragen: hoe en door wie wordt er gepest.
- Nagaan hoe de leerling zelf reageert, wat doet hij/zij voor tijdens en na het pesten.
- Huilen of heel boos worden is juist vaak een reactie die een pester wil uitlokken. De leerling in laten zien dat je op een andere manier kunt reageren.
- Zoeken en oefenen van een andere reactie.
- Het gepeste kind in laten zien waarom een kind pest.
- Nagaan welke oplossing het kind zelf wil.
- Sterke kanten van de leerling benadrukken.
- Belonen (schouderklopje) als de leerling zich anders/sterker opstelt.
- Praten met de ouders van de gepeste leerling en de ouders van de pester(s).

Het gepeste kind niet overbeschermen waardoor het kind in een uitzonderingspositie kan worden geplaatst en het pesten hierdoor kan toenemen.

3.4 Spoor 4: Hulp aan de zwijgende middengroep

Om de zwijgende middengroep tot bondgenoot in de strijd tegen het pesten te maken zijn de volgende acties mogelijk:

- Pesten aan de orde stellen in de klas bijvoorbeeld door aandacht voor dit antipestprotocol, extra *Rots en Water* lessen en de Almtoppers.
- Als een leerkracht met de klas spreekt over pesten, is het raadzaam geen pestsituatie in de klas als uitgangspunt te nemen, maar het onderwerp daar bovenuit te tillen. Gebeurt dit niet dan kan de klas het probleem ontkennen, bagatelliseren, het slachtoffer de schuld geven of zeggen dat het maar een grapje was. Of de pesters gaan het slachtoffer voor zijn klikken bestraffen.
- Via rollenspel het buitengesloten zijn aan den lijve laten ondervinden.

3.5 Spoor 5: Hulp aan de ouders

Adviezen voor ouders van gepeste kinderen:

- Houd de communicatie met uw kind open, blijf in gesprek met uw kind.
- Als pesten niet op school gebeurt, maar op straat, probeert u contact op te nemen met de ouders van de pester(s) om het probleem bespreekbaar te maken.

- Pesten op school kunt u het beste direct met de leerkracht bespreken.
- De school bespreekt met ouders wat zij nodig hebben
- Door positieve stimulering en zogenaamde schouderklopjes kan het zelfrespect vergroot worden of weer terug komen.
- Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport.
- Steun uw kind in het idee dat er een einde aan het pesten komt.

Adviezen voor ouders van pesters

- Maak uw kind duidelijk dat u achter de beslissing van school staat.
- Neem het probleem van uw kind serieus.
- Raak niet in paniek: elk kind loopt kans een pester te worden.
- Probeer achter de mogelijke oorzaak te komen.
- Maak uw kind gevoelig voor wat het anderen aandoet.
- Besteed extra aandacht aan uw kind.
- Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport.
- Corrigeer ongewenst gedrag en benoem het goede gedrag van uw kind.

Alle andere ouders:

- Neem de ouders van het gepeste kind serieus.
- Stimuleer uw kind om op een goede manier met andere kinderen om te gaan.
- Corrigeer uw kind bij ongewenst gedrag en benoem goed gedrag.
- Geef zelf het goede voorbeeld.
- Leer uw kind voor anderen op te komen op een adequate manier die voor iedereen prettig is.
- Leer uw kind voor zichzelf op te komen op een adequate manier die voor iedereen prettig is.

Indien bovenstaande stappen onvoldoende blijken, dan zal school verdere stappen ondernemen. Zie hiervoor het stappenplan schema in 7.1 'Stappenplan bij pestgedrag'

4. Cyberpesten

Cyberpesten is een vorm van pesten waarbij pesters herhaaldelijk gebruik maken van social media zoals internet of mobiele telefonie om iemand kwetsend materiaal toe te zenden of door kwetsende dingen over iemand te verspreiden met de bedoeling op die manier macht over de persoon uit te oefenen. Cyberpesten vindt plaats wanneer een kind of jongere een ander kind of jongere kwelt, bedreigt, lastig valt, vernedert of in verlegenheid brengt door gebruik te maken van digitale technieken. Men spreekt over cyberpesten wanneer er aan beide kanten sprake is van jongeren. Zo gauw als er volwassenen betrokken worden, spreekt men eerder over stalken of lastig vallen.

Kinderen kunnen vaak goed verborgen houden dat ze online gepest worden. Het is voor ouders en leerkrachten veel moeilijker om signalen van het digitaal gepest worden op te vangen. Maar dat neemt niet weg dat de impact van het psychisch pestgedrag even groot of nog groter kan zijn.

Ondanks dat Cyberpesten niet op school gebeurt wil het niet zeggen dat we op school hier geen last van kunnen hebben. We willen door middel van gesprekken en lessen over het gebruik van internet kinderen waarschuwen en tips geven om cyberpesten proberen te voorkomen. De leesconsulent verzorgt hiervoor een lessenreeks 'Mediawijsheid' in de groepen 6,7 en 8.

Verder worden adviezen meegegeven aan ouders tijdens de ouderavond Mediawijsheid.

Tips die we kinderen tijdens deze lessen meegeven zijn:

- Reageer niet op de vervelende berichten die je ontvangt.
- Geef nooit je adres, achternaam en/of telefoonnummer.
- Gebruik altijd een nickname (schuilnaam)
- Bewaar de berichten, zodat deze als bewijs kunnen worden aangeboden.
- Reageer niet op een nummer dat niet wordt herkent.
- Chat alleen als men de ander kan blokkeren.
- Houdt inlognamen en wachtwoorden geheim.
- In het uiterste geval: Verander het nummer en geef het nieuwe nummer alleen aan betrouwbare mensen.
- Meld het aan Pesten.nl via het meldformulier op de site.
- Doe aangifte bij de politie.

5. Rol gedragsspecialist

De rol van de gedragsspecialist is om toezicht te houden op de afspraken die op school gemaakt zijn. De school heeft toegezegd een aantal zaken rondom sociale veiligheid te doen om pestgedrag te voorkomen. Daarnaast is de gedragsspecialist aanspreekpunt voor ouders, collega's en leerlingen als het gaat om veiligheid in en rondom de school.

5.1 Rol Coördinator Sociale Veiligheid en Vertrouwenscontactpersoon

Op basisschool De Alm hebben we een coördinator sociale veiligheid en vertrouwenscontactpersoon. De coördinator sociale veiligheid is een herkenbaar aanspreekpunt voor leerlingen en ouders in geval van pesterijen op school. De CSV-er zorgt mede met het team voor een systematische en structurele aanpak om pestgedrag op school te voorkomen/te stoppen. En zoekt daarbij de samenwerking op met de juiste specialisten, zoals directie, IB, gedragsspecialist, vertrouwenspersoon, SMW enz. De CSV-er wijst teamleden de weg naar oplossingen en houdt de vinger aan de pols totdat het pesten echt is gestopt.

Daarnaast heeft iedere school binnen de stichting Xpect Primair een vertrouwenscontactpersoon (VCP-er). De VCP-er is een inhoudelijke geschoolde professional

en neemt jaarlijks deel aan scholings- en netwerkbijeenkomsten. Hij/ zij is als medewerker verbonden aan de school, is laagdrempelig te benaderen en kent de school, de leerkrachten en de populatie. Hij/ zij heeft een voorname taak op het gebied van preventie, hiervoor is het belangrijk dat de interne VCP bekend is bij leerlingen. Zij geven jaarlijks in alle groepen aan het begin van het schooljaar informatie over hun rol en met wat voor soort vragen leerlingen bij hen terecht kunnen. Ook brengen zij de leerlingen op de hoogte van de 'zorgenvriendjes' die in elke groep aanwezig is. De 'zorgenvriendjes' zijn knuffels waar leerlingen middels een briefje hun 'zorgen' kunnen delen. De VCP-ers en de leerkrachten bekijken met regelmaat of hier een boodschap voor hen ligt om te bespreken met de betreffende leerling. De VCP-er is het aanspreekpunt voor ouders, leerlingen en teamleden die klachten hebben over gedragingen en beslissingen van het bevoegd gezag of het personeel, dan wel over het nalaten van gedragingen en het niet nemen van beslissingen door het bevoegd gezag of personeel. De VCP-er neemt bij zijn/haar werkzaamheden de grootst mogelijke zorgvuldigheid in acht en heeft geen wettelijke geheimhoudingsplicht. Als zij van oordeel is dat de klager zich in een dusdanig ernstige situatie bevindt dat het noodzakelijk is andere personen/instanties op de hoogte te stellen, kan zij besluiten de geheimhouding niet te hanteren; - meldt een vermoeden van een zedenmisdrijf bij het bevoegd gezag (verplicht). Tevens ziet de VCP-er toe op vermelding van contactgegevens van de interne vertrouwenscontactpersoon in de schoolgids van de school. Op basisschool De Alm zijn de vertrouwenscontactpersonen zichtbaar voor de leerlingen en ouders middels posters in het schoolgebouw, voorzien van foto en naam.

Stappenplan bij pestgedrag

Melding en/of signalering van:

Door ouders/kinderen/school:.....

Melding serieus nemen en doorgeven aan groepsleerkracht.

Groepsleerkracht zet antipestprotocol in werking als er inderdaad sprake is van pestgedrag.

Start procedure:

- Leerkracht geeft erkenning aan de melder en gaat met melder in gesprek. (dezelfde dag , uiterlijk binnen twee dagen)
- Leerkracht verheldert het probleem
- Leerkracht bespreekt het gedrag met de “pester” en evt. meelopers.
- Leerkracht bespreekt de consequentie; ouders worden geïnformeerd en zet de melding in Parnassys onder de notitie “ongewenst gedrag”

Informerende andere betrokkenen. (afhankelijk van de situatie)

- Ouders slachtoffer en pester
- Directie, intern begeleider en indien nodig team
- Leerlingen; pester, meelopers en slachtoffer

Taken leerkracht samen met interne begeleiding , directie en andere betrokkenen

- Inschatting maken ernst en omvang pestgedrag
- Plan van aanpak in Parnassys onder de notitie “ongewenst gedrag”
- Leerkracht bespreekt plan met betrokken kinderen en ouders.
- Evaluatie na twee weken plan van aanpak; checken of afspraken worden nagekomen en situatie is verbeterd. Dit wordt genoteerd in Parnassys onder de notitie “ongewenst gedrag”.

Opgelost? Stop

Notitie wordt afgesloten.

Onvoldoende resultaat/herhaling van het pestgedrag:

- Bespreken en inzetten gedragsspecialist, SMW en andere externen
- Betrokken ouders opnieuw informeren en betrekken
- Intensief plan van aanpak met afspraken over evaluatie
- Registratie en evaluatie in Parnassys onder de notitie

Geen oplossing?

Protocol schorsing en verwijdering treedt in werking

6.2 Pestonderzoek afname bij leerlingen

Vragenlijst pesten

Ingevuld d.d.

Groep

De volgende vragen gaan over pesten. Pesten kan op veel manieren: gemene dingen tegen elkaar zeggen, slaan, schoppen, bedreigen, opsluiten, spullen afpakken, en ga zo maar door. Ook volwassenen kunnen pesten. Pesten gebeurt regelmatig. Vaak is er moeilijk iets tegen te doen.

Als twee even sterke kinderen ruzie maken of vechten is dat géén pesten, dat is plagen. Ook wanneer kinderen een keertje toevallig om jou lachen of je plagen is dat geen pesten.

Ben je een jongen of een meisje? Omcirkel bij elke vraag de letter die het antwoord is.

- A. meisje
B. jongen

-
1. Hoe vaak hebben andere kinderen jou sinds het begin van dit schooljaar op school gepest?

- A ik ben dit schooljaar niet gepest
B ik ben maar één of twee keer gepest
C ik ben regelmatig gepest
D ik ben ongeveer één keer per week gepest
E ik ben verschillende keren per week gepest

-
2. Hoe vaak heb jij meegedaan met het pesten van andere kinderen op school sinds het begin van dit schooljaar?

- A ik heb dit schooljaar geen kinderen gepest
B één of twee keer
C een paar keer
D ongeveer één keer per week
E meerdere keren per week
-

3. Schrijf de namen op van kinderen in jouw klas die wel eens door klasgenoten worden gepest:

1.
2.
3.
4.
5.

-
4. Schrijf de namen op van klasgenoten die wel eens andere kinderen op school pesten.

1.
2.
3.
4.
5.

naam	aantal keren bij meisjes	aantal keren bij jongens	totaal

Namen die meerdere malen voorkomen van kinderen die pesten:

naam	aantal keren bij meisjes	aantal keren bij jongens	totaal

6.4 Afname sociogram klassenklimaat

- Een klasgenoot
- ☹ Liever niet in de klas
- 😊 Je vriend of vriendin

Naam _____

Naam klasgenoot	
	😊 ● ☹
	😊 ● ☹
	😊 ● ☹
	😊 ● ☹
	😊 ● ☹
	😊 ● ☹
	😊 ● ☹
	😊 ● ☹
	😊 ● ☹
	😊 ● ☹
	😊 ● ☹
	😊 ● ☹
	😊 ● ☹

Naam Klasgenoot	
	😊 ● ☹
	😊 ● ☹
	😊 ● ☹
	😊 ● ☹
	😊 ● ☹
	😊 ● ☹
	😊 ● ☹
	😊 ● ☹
	😊 ● ☹
	😊 ● ☹
	😊 ● ☹
	😊 ● ☹
	😊 ● ☹

Naam _____

Welke drie kinderen uit jouw klas vind je heel erg aardig?

- _____
- _____
- _____

Welke drie kinderen uit jouw klas vind je helemaal niet aardig?

- _____
- _____
- _____

Welke drie kinderen uit jouw klas worden regelmatig gepest?

- _____
- _____
- _____

Welke drie kinderen uit jouw klas pesten regelmatig andere kinderen?

- _____
- _____
- _____

Totaallijst

Leerling:	De groep kiest:			De leerling deelt uit:		
		●			●	
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.						
11.						
12.						
13.						
14.						
15.						
16.						
17.						
18.						
19.						